

A stylized landscape illustration using green and black ink. The background is a light green wash. In the upper left, a thick black horizontal line contains a circular motif. To the right, a tree with dark, angular branches and fan-like leaves stands prominently. Below the tree, a body of water is depicted with wavy black lines. In the foreground, dark, jagged shapes represent rocks or a shoreline. The overall style is graphic and expressive.

mladika

XV

1971

3

MLADIKAIZHAJA VSAK MESEC
RAZEN JULIJA - AVGUSTA

1971 leto XV. šte. 3

VSEBINA:

Jože Peterlin: Pesem in in melodije električnih kitar	41
Z.: Šopek materam	42
Zúbek - Breclj: Pomlad Adele Ostroluške	43
Mlada beseda: Besede mla- dih svojim staršem	46
M. Barazutti: Obračun	46
Drago Štoka: Utrinek iz mladosti	48
P.: Tebi, mati na Primor- skem	49
Slovenski poldnevnik: In- tervju s prof. A. Fondo	50
S. Antida Korže: Še ma- lo; Med grobovi; Raz- mišljanja o tebi	51
Mojca Rant: Stebri sloven- skega naroda	52
Anica Gartner: Tašča	52
Peterica: Za sodobne žene in dekleta	54
Martin Jevnikar: Sodobna slovenska zamejska li- teratura	56
Vrtovi muz: Živi Orfej (Vinko Beličič)	57
Antigona je našla Poli- nejka! Polinejk je pokop- pan. (Jože Peterlin)	59
Čuk na obelisku	60

Revijo izdaja uredniški odbor:
Marij Maver (odgovorni ured-
nik), Albert Miklavec, Franc
Mljač, Sergijj Pahor, Boris Pan-
gerc, Jože Peterlin (glavni ured-
nik), Zora Tavčar, Maks Šah,
Drago Štoka.

Uredništvo v Gorici: SKAD

Zunanja oprema

LOJZE PERKO

Vsi pisci in uredniki sodelujejo
brezplačno.Uredništvo in uprava: Trst, via
Donizetti 3, tel. 768189 - Pod
uredništvo v Gorici: SKAD

Cekovni račun 11/7019

Registrirano na sodišču
v Trstu št. 193Tiska tiskarna »Graphis«, Trst,
ul. Sv. Franciška 20, tel. 29-477

TO ŠTEVILKO REVIJE

posvečamo v glavnem našim materam, katerih god bo ta mesec, čeprav smo registrirali na prvi strani nastop naše mladine. Pa saj je to oboje tako povezano: matere uče svoje otroke domače govorce in naše pesmi. Zato je tak množičen nastop mladine končno sad zavednosti naših mater.

Slovenski materi velja tedaj naš prvi pozdrav, zavedni materi, neustrašeni, zvesti izročilu! Pozdrav in vdanost!

GORIŠKI ZVON

Mislím, da je goriški zvon zapel tudi nam, ko so goriški katoličani na občnem zboru svoje prosvetne centrale pregledali svoje delovanje po društvih in v zvezi sami.

Prvo, kar nam kaže goriški primer, je večja načrtnost, ki jo izvajajo Goričani. Načrtnost posebno v posameznih krajih. Načrtnost društva bolj kot načrtnost enega človeka, ki je na Tržaškem navadno župnik ali kaplan. Ali je v naših krajih tako težko pridobiti laike za organizirano prosvetno delo, ali pa tega morda duhovnik neče, ker se najbolj »zanese nase«. Pri nas vse prepogosto slišimo: »Ne vem, ali bom vzel tega ali onega predavatelja!« Ali: »Kaj me briga, kaj imajo drugod, jaz hočem tako in tako...« Ali: »S tem ali onim nočem imeti nič...« In podobno. Ali se na Tržaškem ne zdi, da nam vse preveč manjka laikov, ki bi delali? In ali se ne zdi, da bi jim morali dati široka pooblastila in jim zaupati? Vsaj tak vtis imam.

Goriški osrednji odbor sicer potoži, da so nekatera društva premalo povezana z Zvezo, vendar je to le kak primer. Pri nas na Tržaškem, pa je le nekaj krajevnih društev, ki so zares tesno povezana s centralo in pridejo le tedaj, kadar nujno nekaj potrebujejo. A to samo za tisti primer, tako tožijo na centrali.

Poročanje vseh društev o svojem delovanju na občnem zboru Zveze daje nekako zaokroženo podobo celotnega delovanja in tako dobimo lahko pobude in pogum drug pri drugem.

Pa še marsikaj nam pove občni zbor goriške Zveze slovenske ka-

toliške prosvete v Gorici. Vsekakor čestitamo k opravljenemu delu našim kolegom in — morda bomo potegnili lahko kak zaključek iz živahnega delovanja prosvetarjev tam tudi mi, v Trstu.

L. R.

SKUPNI KULTURNI PROSTOR

Nastop primorskih pevskih zborov, ki se je pričel tudi letos, me je res razveselil, saj je tako povezana naša prosvetna delavnost tu in onstran meje. V tem skupnem nastopu se mi zdi, da se na živ način realizira skupni slovenski kulturni prostor. Ni še izvedena ta misel do kraja, a je gotovo tak skupni nastop nekaj zelo pozitivnega. Posebej še skupno petje primorskih pevskih zborov, ki smo si še bliže kot z ostalo Slovenijo.

S tem seveda nočem reči, da bi naj nas to uspavalo in da bi vabili medse le umetniške skupine iz Slovenije. Nasprotno. Tekmovati moramo med seboj! Tako medsebojno tekmovanje nam bo dalo več poguma in zagona pri našem prosvetnem delu.

Nič drugega. Le to sem vam mislil zapisati v pismu s prošnjo, da bi ga objavili. Verjetno se še marsikdo z menoj veseli te skupne povezave slovenske primorske skupnosti.

L. Zavadlav

FINŽGARJEVA STOLETNICA

Rad bi opozoril na to, da je Finžgarjeva obletnica tak dogodek, da mu moramo posvetiti po naših prosvetnih krožkih in društvih večer, saj je bilo Finžgarjevo prosvetno delo posvečeno istim idealom, na

Dalje na 3. strani platnic

Posamezna številka Mladike stane 200 lir, po pošti 220 lir. Celoletna naročnina (10 števil) 2000 (2200) lir. Naročnina za ves letnik v Jugoslaviji 35 Ndin, v Ameriki stane 5,5 dol. Naročnina za ves letnik v Avstraliji 4 funte.

PESEM
IN
MELODIJE
ELEKTRIČNIH
KITAR
PRI
NASTOPU
NAŠE
MLADINE

Mačkovljanski mladinski zbor poje pod vodstvom Ljube Smotlakove

Nastop mladine v Kulturnem domu pod naslovom Pesem mladih je dogodek, ob katerem se moramo za trenutek ustaviti in poudariti njegov pomen.

Pelo, igralo in plesalo je nad dvestopetdeset mladih fantov in deklet. V dveurnem sporedu so se zvrstili na odru mladinski zbori in ansambli iz Mačkovelj, preko Brega, Bazovice, Trsta in Opčin do Sv. Križa. Nekatere teh skupin delujejo šele nekaj časa, druge dalj in so zato že bolj vpete in vigrane, zato je kvaliteta tega prvega nastopa zdaj boljša, zdaj nekoliko slabša. Iz vsega pa lahko potegnemo nekaj zaključkov.

Za vsako skupno prosvetno delo so potrebni prostori — prosvetni domovi. Zato je bila prva in najvažnejša skrb naših župnijskih skupnosti ta, da si postavijo prosvetne domove. V mnogih župnijah jih danes imamo, marsikje z dolgovi in z velikodušnimi darovi naših ljudi postavljene, pa tudi s prispevki dežele, čeprav so premajhni za tako veliko delo. Še vedno pa je nekaj krajev, kjer nimamo še prostorov, da bi razvili prosvetno delavnost.

Naši prosvetni delavci iščejo vedno novih načinov dela, ki bi bili bolj primerni časovnemu okusu. Tako je nastalo in še nastajajo po naših sedežih ansambli in glasbene šole. To ni konkurenca nikomur, ampak le prilagoditev prosvetnega dela okusu, ki ga narekuje čas, posebno okusu mladine.

Dejstvo, da nastopi dvestopetdeset mladih ljudi na odru, se pravi, množično zbirati to mladino ure in dneve in mesece, jo vključevati v disciplinirano delo in jo navduševati za našo pesem in za narodno skupnost.

Večina teh skupin spada k župnijskim prosvetnim krožkom in društvom, nekaj pa je tudi mladinskih cerkvenih pevskih zborov. Vse to nam je poročilo, da ne bo utihnilo petje po naših cerkvah, ker bo cerkvene pevske zборе ta mladina gotovo pomlajala. Šaj se bodo tudi tisti, ki danes igrajo v ansamblih ali pojo samo narodne pesmi, gotovo kasneje pridružili cerkvenim pevskim zborom, ki tudi goje narodno petje. Naše župnijsko prosvetno delo je tesno povezano s cerkvenimi zbori, tako da je to pravzaprav eno, le organizacija je zaradi večjega uspeha ločena. V tem je razlika n. pr. z Gorico.

Vsem mladim, ki so že morda nekoliko starejši kot so bili nastopajoči, bi rekli tole: tu raste in dela množica najmlajših brez teoretiziranja. Naj bi »starejša mladina« prišla k mlajšim tudi tam, kjer še ni. Tu je polje ogromnega dela, potrebnih je veliko delavcev.

Kdor je opazoval natančneje nastope, je namreč opazil med mladimi in mlajšimi dirigenti tudi več starejših idealistov, ki so včasih bolelni in nemočni posvetili delo mladini. Naj bi prihiteli mlajši na pomoč. Vsem moramo izreči hvaležno priznanje.

Ta prvi nastop, skupni nastop mladine, ki je bil tudi nastop ansamblov in pevskih skupin župnijskih prosvetnih krožkov obenem, nam narekuje poglobljeno delo v bodoče. Prebudi pa naj tudi kraje, kjer mladina še ni pristopila k takemu sistematičnemu organiziranemu delu. Tako bo lahko prihodnji skupni nastop še bolj množičen in še kvalitetnejši.

Nastop mladine je organizirala Zveza cerkvenih pevskih zborov v Trstu.

JOŽE PETERLIN

ŠOPEK

MATERAM

katerega je z beležnico v roki po Tržaškem in Goriškem za materinski dan povežala
Z.

Marec, ta mesec prvih mlačnih vetrov, prvih slutenj na novo prebujajočega se življenja, je že dolgo posvečen ženam in materam.

Marsikatero lepo besedo bi lahko posvetili ženam, a nobena ne bi mogla tako od srca spregovoriti o naših materah in ženah, kakor živa pripoved živih ljudi, zato se je zapisovalka napotila med ljudi raznih slojev in različnih starosti, želeč dobiti tako neposrednega pričevanja o podobi tukajšnje žene in matere. Podaja vam nekaj teh izpovedi.

Delavka iz tržaškega predmestja, 65 let:

Naša mama se je primožila na kmetijo. Za delo na njivah in v hlevu je imela veliko veselje. Pa takrat, bili smo štirje otroci, je bilo treba na Krasu trdo delati in še nisi mogel shajati. Zato je nosila peš daleč v Trst mleko, nazaj grede je pa v neki gostilni dobila pomije za prašiče. Tako je težko nosila tudi nazaj. Preveliko garanje ji je pokvarilo zdravje, in ko sem imela deset let, je zbolela. Leči pa ni mogla, ker je izbruhnila vojna in so očeta vpoklicali. Kljub boleznim se je ubijala preko moči še naprej. Ko se je oče vrnil, je bila že hudo bolna in kmalu je umrla. Bila pa je ves čas pogumna in vesela ženska. To naravo sem podedovala po njej. Tudi jaz vržem vse »v valcer«. Moj mož je moral v italijansko vojsko, ko sem čakala tretjega otroka — in se ni vrnil deset let, nazaj je pa prišel od vsega hudega bolan. Tako družino preživljam v glavnem do danes sama z delom svojih rok, zraven pa še pomagam vseh trem otrokom, kadar je treba. Za praznike spečem »presenc« za vse tri njihove družine. Revščina je, pa sem vseeno zadovoljna, ker sem vesele narave.

Igor in Marko, šolarja, devet in enajst let:

Midva imava zelo zabavno mamo. Po poklicu je učiteljica, ampak tudi uči igre in igra različne vloge. Tudi klavir zna igrati in drsati na ledu. Dve leti se že tudi smuča, zato da se lahko hodi smučati z nama. Bolna je na srcu. Zdravnik se jezi, da bi ne smela učiti iger in se smučati. Ampak ona hoče hoditi z nama in z očijem, tudi plavat hodi poleti z nami. Brez nje bi bilo grdo, ker oči ni zabaven kakor ona. Zmeraj nam igra razne vloge, posebno smešno oponaša, kako govorijo Nemci slovensko. Tudi v službi jo imajo radi in na vse izlete mora z njimi, da jih zabava. Enkrat sva šla z njimi v Avstrijo in ona je vso pot smešno razlagala kakor kakšen vodič, da se je

ves avtobus smejal. Pa tudi huda je, ker ima slabo srce in se hitro ujezi. Ampak je takoj dobra, če jo ubogava. Zelo je stroga in daje hude in dolge kazni (ne smeva gledati televizije ali se voziti s kolesom ves teden). Tudi dobro kuha in vkuhava za zimo sadne sokove in kompote. Na žalost je bolna na srcu in zdravnik pravi, da bo morala na operacijo.

Učiteljica o svojem 70-letnem očetu:

Ne navadno lepo ljubezen do matere sem videla pri svojem očetu. Bil je redkobeseden, možat človek, nikoli ga nismo videli jokati. Ko pa se je vrnil z obiska pri svoji hudo bolni materi, se je vrh stopnic naslonil na zid ter rekel: »Roko mi je dala in rekla tako lepo — Janez — in me milo pogledala —« in na tla so mu kapale solze. Še sedaj, trideset let po njeni smrti, odklene na dan njenega godu miznico in vzame ven materino zadnje pismo, ga prebere, si obriše zasoljena očala, potem pa ga ponovno kot svetinjo zaklene in nam reče: »To so mi pisali mati, preden so umrli.«

Kmet, 40 let:

Moja mati je bila tiha žena in samo domači smo vedeli, kako modra in razumna je, ker je vedno stala v ozadju, da bi dala več veljave mojemu očetu. V vasi je uživala ugled zaradi svoje pridnosti. Po očetovi smrti so se moje sestre poročile in z mamo sva ostala sama. Čeprav je bila kmetija moja, nisem imel z njo veselja. Pri vojakih sem se naučil šofiranja, si kupil tovornjak in vozaril. Mati se je ubijala sama. Potem sem se poročil in mati in žena sta v glavnem opravili vse sami, živino, polje in trte. Mati mi ni nikoli nič očitala in tudi ženo je naučila tega. Neopazno je začela pešati, posebno ker so jo bremenili tudi vnuki. Ko sem nekoč prišel spet malo okajen z vožnje, sem našel mater — na parah. Name je legla mora, v nekaj dneh sem dozorel v moža. Nisem bil vreden svoje matere. Če sem danes podjeten kmet, ki se ne ustraši nobenega garanja, potem se moram za to zahvaliti materi. Le da je bila njena žrtev prevelika. Zato pa ji skušam poplačati tako, da sem tak pri delu in z ženo, kakor vem, da si je ona zame zmeraj želela.

Dijakinja, 15 let:

Strmo se dviga pot mojega življenja. V tla gledam, v enolične oblike kamenja in v svoje počasne korake, ki bi jih rada pospešila, pa jih ne morem. Slišim svoje sopenje in pešajo mi moči. Takrat se ozrem kvišku: sinji obok neba se dviga nad menoj in mi višje novih sil. — Ti, mama, si sinji obok neba,

L'UDO ZÚBEK POMLAD ADELE OSTROLUŠKE

Prevedel MARIJAN BRECELJ

Če je Adelka pričakovala, da ji bom pripovedovala nekakšno žalostno zgodbo, podobno dogodbi Žanete Bonisove, je morala biti razočarana.

Almanah s Štúrovo pesmijo sem v knjižnici gospoda župnika našla. Oče mi je izdal, kdo se skriva pod imenom Boleslav Záhorský, s katerim je podpisana pesem Slovo. Bil je to psevdonim L'udovíta Štúra.

O Mariji Pospíšilovi sem vedela zgolj to, da se je L'udovít Štúr, ko se je vračal s študij na Nemškem, ustavil v Hradcu Královem pri starših svojega praškega prijatelja Jaroslava Pospíšila. Tam je menil ostati le kratek čas, toda ko si je ob odhodu iz gostoljubne hiše Pospíšilovih zlomil roko, je bil prisiljen, da si je bivanje za nekaj dni podaljšal.

V bolezni je zanj skrbela prelepa Marija Pospíšilova, domača hči, v katero se je Štúr iz vsega srca zaljubil. Toda Štúra ni zmogla moč ljubezni,

junaško je premagal svoje čustvo in se odločil, posvetiti vse življenje narodu. Mariji je napisal ob slovesu pesem, v kateri je razodel vzroke svoje odločitve.

»Izvoli, tu je pesem.«

Podala sem Adelki almanah, odprt na kraju, kjer je stala Štúrova pesem.

Adelka je vzela knjižico v roko in začela brati:

Zabi, pozabi mladeniča, draga,
ki nadenj se temno neurje je zgnalo,
zabi, pozabi mladeniča, draga,
s pismom naznanja ločitev ti žalo:
Zlahka pozabil bo svetne dobrine,
nikdar, nikoli pa ne domovine.
Zabi, pozabi mladeniča, draga,
ki ga je mati pod lipo vzgojila,
zabi ga, ki mu nje pesem je blaga
v zibki ljubezen do doma zbudila:

ŠOPEK MATERAM

ki se boči nad potjo mojega življenja. S strahom včasih pomislim, da ne bom znala biti nikoli taka kot ti. Preveč si skromna, da bi se zavedala, koliko žrtev, ki se tebi morda niti ne zde žrtve, narediš v svojem vsakdanjem življenju, pa jih jaz vendarle opazim. Napolnjuješ me s tisto neizčrpno močjo, ki jo imaš v sebi. V težkih trenutkih me bo misel nate in na tvoje zupanje vame vselej opogumila.

Uradnik, 35 let:

Naša mama se je primožila iz idrijskih hribov v našo vas. V hiši je že bila očetova sestra, vdova. Ta je bila velika in močna in mama se je bala, da se ne bosta razumeli. A teta Lojza je bila boljša za nas vse, kot bi bila naša lastna babica. Vsa vas ji je z nami vred počasi zrekla: babička. Hodila je k porodnicam pomagat, svetovala v boleznih otrok po vsej vasi in mirila spore, zbirala je okrog sebe otroke, posebno pozimi. Tudi delo ji je šlo od rok. Umrta je lepo: obležala je v postelji s sklenjenimi rokami kot bi molila. Imela je velikanski pogreb, tako da so rekli: »Še

matere z desetimi otroki nimajo takšnega pogreba.« Vidite, hotel sem vas spomniti tudi na ženo brez otrok, ki pa je ostala marsikomu v spominu kot draga mati.

Prosvetna delavka, 48 let:

Moja mati je bila drobna in neznatna, pa notranje izredno močna in globoko modra žena, zraven pa gostoljubna čez vse. Od vsega smo ji otroci najbolj hvaležni za versko vzgojo, ki nam jo je dala. Zaradi te smo prišli vsi v življenje utrjeni, močni in polni optimizma, čeprav smo zrasi v skromnih, tesnih razmerah, z očetom v internaciji in sredi fašističnih preganjanj. Dala nam je tudi trdno narodno vzgojo. Zanimivo se mi zdi, da vsi moji bratrance in sestrične, ki so imeli mnogo bolj ugodno življenje in bolj »široko« vzgojo, brez verske podlage, prihajajo k moji materi v svojih težavah, ker čutijo v njej trdost in zupanje, ki ji ga daje vera. In naj poudarim, da moji bratrance iz drugačne vzgoje prihajajo mnogo manj pripravljeni na življenje, bolj pesimistični. Zato smo ji najbolj hvaležni prav za to, da nam je dala trdno vero.

V trdni ljubezni, ko ujme grozijo,
srečo zavrne, trpi z domačijo.

Ko bi ti zrla oblake grozeče,
ki kakor vojska nad Tatro drviyo,
bi ob pogledu se zbala nesreče,
naše oči jim pa drzno sledijo:

Treska, grmi naj, nam Tatra je mati,
v gromu in blisku ob njej nam je stati.

Tatra v oblakih — mladenič žaluje.

Kaj more žalosten dati dekletu?

Njemu življenje že zdaj prerokuje
same viharje, dokler bo na svetu:

V boja vrtince spomine zagrebe,
včasih skrivaj le se spomnil bo — Tebe.

»Kaj pa Marija? Kako je sprejela to odklonitev?« se je tiho oglasila Adelka.

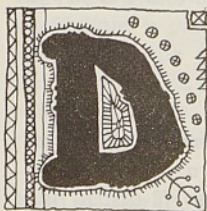
Presenetilo me je njeno vprašanje, ker sem na vso zgodbo gledala le s Štúrovega stališča. Razumela sem, kako velika je bila njegova žrtev, ko se je odrekel svoji ljubezni. Zdelo se mi je naravno, da je tudi Marija Pospíšilova doumela veličino Štúrove žrtve in je svoje osebno razočaranje premagala z radostno in vzvišeno mislijo, da se ji je Štúr odrekel zaradi domovine... Adelka tu pa govori o odklonitvi.

»Marija se je pozneje poročila z nekim zdravnikom.«

Adelka je vstala in začela hoditi po sobi. Očitno se ni mogla z nečim spraviti.

»Ni je ljubil dovolj globoko! Ko bi bila njegova ljubezen zares tako velika, ki ne bil izbiral med Marijo in domovino. Oženil bi se bil, kakor se je oženil Hurban in drugi tovariši. Domovini lahko služi človek tudi, če je oženjen. Dobro, da si me opozorila na zgodbo z gospodično Pospíšilovo. Pred tem človekom se je treba paziti!«

VIII.

a, dobesedno tako je rekla Adelka: Pred tem človekom se je treba paziti! Mene pa je to zadelo kakor osebna žalitev. Kakor bi bila z drzno kretnjo strgala z moje duše nekaj lepega, kar ni vzkliklo čez noč, marveč rastle počasi na meji med otroškimi in deklškimi leti —

iz razgovorov, ki sem jih poslušala od staršev, in iz besed znancev, ki so se pri nas včasih ustavljali. Najraje sem prisluhnila študentom, ki so Štúra osebno poznali. Čutila sem se er.0 izmed njih; o njem sem vedela toliko, kakor bi se bila jaz sama udeleževala njihovih predavanj in njihovih izletov pod njegovim vodstvom. Tako lepo in navdušujoče je bilo nositi v duši podobo takega idealnega človeka. Kako bi ne bila postala žalostna, ko je Adelka poskušala zamenjati to sanjsko podobo z nečim drugim, kar je bilo mnogo bolj podobno vsakdanji resničnosti, v kateri smo živeli, kakor pa predstavi popolne lepote in harmonije Štúrovega sveta.

Nekaj pa me je ranilo. Od tistega dne, ko se je Štúr toliko razgovoril o ženskah, se mu je začela Adelka bolj posvečati. Posvečati — ne, to ni docela pravi izraz. Tudi pred tem je preživljala cele ure v njegovi družbi in ni mogoče reči, da bi ji njegova pričujočnost ne bila ljuba. Toda od tistega razgovora se je spremenilo Adelkino obnašanje do njega. Pred tem je odkrito kazala, da gleda v njem le gosta in prijetnega družabnika, s katerim se je mogoče pogovarjati o zanimivih temah. Potem pa je spremenila svoje sicer vljudno, obenem pa hladno in vzvišeno vedenje, v katerem je bilo vedno čutiti svarilo: »Nikar se mi ne poskušaj približati! Plemenitega rodu sem in ti mi nisi enak!« Od časa, ko naju je Štúr učil poljščino, je pozabila na potrebo, da bi ohranjala tako razdaljo. Njeno obnašanje je ohranilo prirojeno eleganco in ljubkost, vendar je s poudarjanjem različnih, komaj opaznih malenkosti postajala vse bolj vabljiva. Ah, saj dobro veste, kaj vse je mogoče povedati z enim samim pomirljivim pogledom izpod priprtih trepalnic, vzdihom, ki veliko pove, ali z daljšim premolkom v dobro izbranem trenutku sredi razgovora, ali s poudarkom oziroma znižanjem ene same besede v stavku. Tedanja dekleta so to pomembno umetnost poznala mnogo bolje kakor današnja dekleta, kajti takrat nismo imeli veliko prostosti v stiku s fanti, tudi ni bilo mogoče govoriti o občutkih tako odkrito kakor dandanes — zato je bilo treba znati povedati tudi brez besed. Adelka je to umetnost obvladala.

Postalo mi je jasno, da hoče vplivati na Štúra, da si hoče pridobiti njegovo naklonjenost. Jaz pa v resnici nisem vedela, ali naj se tega veselim, ali naj mi bo zaradi tega hudo. Vesela sem bila, da je Adelka spremenila mnenje o Štúru, istočasno pa sem se zbala, da bi se vanjo zaljubil. Sama pri sebi sem govorila, da se bojim zanj v njegovem lastnem interesu, da mu ne bi priželela, da bi se še enkrat tako nesrečno zaljubil, zakaj takale ljubezen bi se neizogibno morala končati z ločitvijo — pri tem pa sem v najbolj skritem kotičku srca čutila tudi mrvico ljubosumnosti, zavisti, ali kako bi temu rekla.

Danes, ko so ti časi že davna preteklost, lahko pojasnim svoje tedanje občutke z enim stavkom: tudi meni je bil Štúr zelo všeč.

Nekajkrat se mi je ponudila priložnost, da sem se sama z njim pogovarjala. Včasih je prišel v graščino ob takem času, ko Adelka ni bila prosta. Po navadi je bilo to tedaj, ko so imeli v graščini kake nenajavljene obiske.

»Pojdi, Evka, in bodi gospodu Štúru družabnica,« je rekla Adelka, jaz pa sem to tako rada storila.

Ko se je to zgodilo prvič, sem mislila, da bo Štúr razočaran in da mi bo to dal tudi čutiti. Kako bi mu jaz mogla nadomestiti Adelkino družbo!

Kako sem se motila!

»Vesel sem, gospodična Evka, da se moreva končno tudi midva pogovarjati.«

Zardela sem in bila nase jezna, ker sem se bala, da bo Štúr to opazil.

Pa ni opazil ničesar. Gledal je suho, razpokano prst v parku, uvelo, hirajoče krompirišče, veneče, od suše gineče cvetje in rekel zaskrbljeno:

»Moralo bi deževati, pravzaprav liti. Od pomladi skoraj ni zmočilo. Žetev je bila slaba in če še sedaj ne dočakamo mokrote, potem bo vzelo še krompir. Potem pa gorje nam! Lakota bo!«

Osebnost bi se bila morala čutiti prizadeto, ker ni Štúr začel z menoj razgovora o kaki »zvzvišeni« temi, o katerih se je pogovarjal z Adelko, pa sem bila potolažena, da se je spomnil žetve. Nenadoma se mi je zazdelo, da sem doma, in da stopam z očetom po polju in deli z mano svoje gospodarske skrbi. Velika suša, ki je tega leta požgala vse, kar je bilo zelenega, in jemala vlago s površja zemlje, me je spravljala v nemir. Adelke pa to ni zanimalo. Take skrbi so ji bile tuje. Nemalo sem se torej začudila, ko sem iz Štúrovih ust zaslišala take besede. Glej, saj ga poleg »visokih« zadev, ki se tičejo naroda, zanimajo tudi najbolj vsakdanje skrbi preprostih ljudi. Na njegove skrbi sem živo odgovorila s svojimi skrbmi, saj tudi pri nas v Žitnjanih ni bilo nič bolje.

Štúra je zanimalo, kako živimo v Žitnjanih, kaj dela oče in kakšne uspehe ima pri delu za narod. Joj, kako mi je bilo prijetno, ko sem videla, kako napeto poslušala Štúr moje pripovedovanje in mi zastavlja venomer nova vprašanja.

»Vaš oče je torej naročen na Slovaški ljudski časnik. Pa ga berete tudi vi?«

Povedala sem mu, kako da doma prebere vsa družina.

»To je čudovito! Tako mora biti,« se je mirno smehljajal. Pa je nenadoma spet lokavo vprašal: »Ko pa časnik preberete, ga vržete v koš, da z njim podkurite, kaj?«

To vprašanje me je docela užalilo. Toda ko sem mu pogledala v oči, sem opazila, da se šali.

»Oče ga hrani. Nekateri članke kasneje ponovno prebira, tudi po nekajkrat. Seveda, kolikor pač more.«

»Razumem,« je odgovoril Štúr razumevajoče, »očka je preobložen z delom, zato nima veliko časa za branje...«

»Ne, nisem tega tako mislila,« sem hitro rekla. »Ko časnik preberemo pri nas, čakajo nanj že drugi bralci. Najprej sosedi, sorodniki in potem ostali vaščani. Vsako številko prebere najmanj polovica vasi. Druga polovica bere številko gospoda župnika. Nekateri ljudje berejo vaš časnik tudi z dvotedensko zamudo. In nikoli ne morejo pričakati naslednje številke. Ko se končno časnik k nam vrne, je že tako zdelan in zamazan, da je del črk popolnoma zabrisanih. Nad tem pa se oče ne huduje. Pravi, nič za to, glavno je, da je časnik izpolnil svoje poslanstvo.«

Štúra sem gledala v oči, on pa mene. Bilo mi je prijetno in otožno obenem, kajti videla sem, kako se smehljaj razliva po njegovem obrazu, oči pa mu zastira meglena tančica. To notranje razburjenje ga je tako prevzelo.

»To je krasno! Prekrasno!« je ponavljal z zastrtim glasom. »Dovolite mi, gospodična Evka, da

vam stisnem roko, in ko boste spet pri očetu, prenesite mu ta moj stisk z iskrenimi najboljšimi željami. Recite mu, naj bi na začetni poti ne opešal in naj ga ne omajejo niti nasprotovanja niti neuspehi. Takih ljudi, kakršen je vaš oče, potrebujemo veliko.«

Tako sva se s Štúrom pogovarjala in razgovor naju je oba tako zajel, da sva docela pozabila na čas. Štúru sem pripovedovala, kako živijo pri nas tlačani, kako so razpoloženi obrtniki, čemu se posveča oče v času, ki ga ne prebije pri poučevanju otrok, kaj delam jaz doma, kakšne knjige prebiram, potem pa mi je spet Štúr pripovedoval o sebi in svojih tovariših. Pripovedoval mi je, kakšno kalvarijo je moral prestati, preden so mu dovolili izdajati Slovaški narodni časnik.

Končno se je najin pogovor obrnil tudi na Adelko.

»Lepo in plemenito bitje je,« se je navduševal Štúr, »in vaša velika zasluga bo, če se vam posreči, da jo pridobite za naš narod. Vidite, da raste v okolju, ki je tuje našemu duhu. Naše meščanstvo opiče posnema visoko plemstvo in priznava le to, kar prihaja z Dunaja ali iz Pešte. Nemščina in madžarščina mu zveni bolj miloglasno kakor slovaščina. Še latinščina, pa čeprav ni niti v skupščini uradni jezik, je našim meščanom še vedno bližja kakor njihova rodna govornica. Zato se moramo veseliti Adelkinega zanimanja za vse, kar je slovankega in vse usmeriti v dobrobit naroda. Vsak človek nam mora biti pri srcu, toliko bolj tak, ki lahko za našo stvar veliko več stori. Če bi potrebovali kakšne knjige, vam jih zagotovo pošljem, ko se povrnem v Bratislavo, kajti moje tukajšnje bivanje se bliža koncu.«

»Pa nas vendar ne mislite že zapustiti!« sem zavpila prestrašena.

»Žal, res. Saj sem tu že tretji teden, v Bratislavi pa me čaka veliko dela.«

»Kdo pa naju bo učil poljščine?« se je oglasil nekdo za najinim hrbtom.

Obstala sva in se obrnila. Štúrov pogled je postal nežen, Adelki je igral na ustnicah nasmeh. Oba sta se veselila srečanja.

»Se prav zares odpravljate domov? Čemu tako nenadoma? Verjetno vam pri nas ni všeč?«

Ni rekla »v Plemiškem Podgradju«, temveč »pri nas«, kajti tudi ona je bila tu le obiskovavka, in njen nasmeh je izdajal, kako to misli.

Štúru je dobro delo to posredno zadrževanje.

»Če bi bilo odvisno le od mene, bi prav rad še tu ostal. Dopust pa sem že itak podaljšal. Do brata sem prišel le za dva tedna, pa sem tu že kmalu tri...«

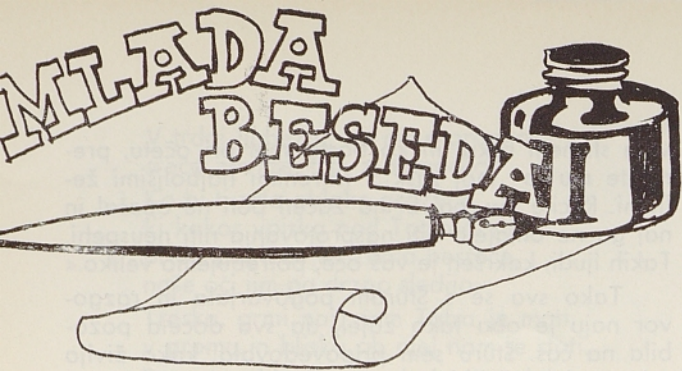
»Saj se ne bo nič zgodilo, če zaokrožite na mesec dni, kakor vam je svetoval gospod župnik,« se je smehljala Adelka.

»Toda če bodo poslali za menoj iz Bratislave nujnega poslanca, boste za to vi odgovorni!«

»Prav. Vse vzamem nase. Lahko se brez bojzani name izgovorite.«

Tako sta se večkrat šalila med sabo.

Prihodnjic naprej

NADJA BARAZZUTTI

OBRAČUN

(Zgodba povzeta iz resničnega življenja)

BESEDE MLADIH SVOJIM STARŠEM

V mesecu ženâ, še posebej mater, smo predlagali nekaterim tukajšnjim mladincem, in sicer enemu med delavci in enemu med študenti, naj spregovore nekaj besed bodisi materam bodisi očetom. Zanimivo, da sta se oba pisca, eden ženskega, drugi moškega spola, odločila za to, da za materinski dan spregovorita svojima očetoma (in s tem vsem ostalim očetoma), kaj si želita od njiju — za svoje matere!

I. PISMO OČETU ZA MATERINSKI DAN

Večkrat sedim pri mizi in premišljujem o vama, o svojem očetu in materi. Skušam si vaju zamisliti kot idealen par. S kakšno žalostjo dan za dnem opažam, da nista ravno idealen par. Ali idealnih parov sploh ni na svetu? Zakaj? Odgovor je preprost: zato, ker na svetu ni idealnih ljudi. In dokler ne bo na svetu idealnih ljudi, ne bo niti idealnih zakonov.

Ti kot mož bi moral spoštovati svojo ženo, četudi je čisto navadna delavka. Kako žalostno je videti očeta, ki se vrne iz službe na kosilo. Sede za mizo, kjer ga mora na krožniku že čakati kosilo, tudi če on pride predčasno ali če zamudi. Brez besed vzame častnik v roke in prične jesti. Ne ene pohvale ne ene besede med vama. Vse, kar reče, je včasih: »Sol manjka v juhi!« Ali pa: »Zakaj ni tudi danes slaščice?«

Kako težko je pri srcu otroku, ki prisostvuje takim scenam in ne sme nič reči. Po kosilu gre oče počivat. S seboj vzame seveda časopis ali transistor ali svojo neločljivo revijo ali knjigo. Sploh ne pomisli na mamo, ki si ne bo mogla privoščiti niti trenutka počitka. Pomila bo posodo, pometla, šivala itd. Vsa utrujena od dolgega dela se bo končno usedla za mizo, a samo zato, da bo napisala na košček papirja to, kar bo pozneje kupila v trgovini. Pri tem pa bo morala zelo paziti, da bo napravila čim manj denarja. »Spet bo rekel, koliko denarja izdam,« si bo mislila. Kajti opažam, da se večina mož ne zaveda, koliko danes vse stane in kakšna draginja je, plače pa so zmeraj iste. In matere ob vsej skrbi morajo poslu-

Starši so jo vzgajali tako, da so ji vselej pomagali. V vsaki najmanjši stiski — in stiske so na njeni življenjski poti vedno bile — je kdo stopil k njej, da bi ji pomagal. Sedaj pa se je znašla sama v ljubki mali sobi. Ležala je kar na odejah in premišljevala o družini in o tem, kako so jo nesreče vedno združevale z očetom in kako je vedno z njegovo pomočjo izšla iz njih. Ko je sedaj samevala v tistem ljubem prostoru, skušajoč prenesti se preko meje med budnostjo in spanjem, so bili ti prizori živi okrog nje.

Spominjala se je lepih dni, ki jih je preživela v očetovem varstvu. Spremljal jo je kot angel varuh, korak za korakom. Bil je simpatičen zagorel mož, majhne, čokate postave. Preprost in nasmejan se je vedno vsem prikupil. Ni bil bogat niti učen, a je vseeno poznal nešteto ljudi in vsi so ga imeli radi. V družbo pa ni nikoli zahajal sam. Vedno ga je spremljala njegova mala hčerka Liliijana. Hotel jo je na tak način seznaniti s svetom, hotel jo je sam popeljati do sreče. Mala Lili namreč ni bila umsko bistra. Tudi noge je imela okorne, zato jo je oče vedno držal za ročico. V šoli je pri pouku zaostajala, ni mogla s'editi kot drugi, zato je oče vsak večer, po trudnem delovnem dnevu, stal ob njej ter jo učil brati in pisati. Mala Liliijana je bila drobcena stvarca z velikimi zelenimi očmi in globokim pogledom. Imela je navado, da se je igrala s kodrom črnih las; s kazalcem ga je vlekla navzdol čez čelo do nosnega korena. To se je seveda dogajalo vsakokrat, ko je bila živčna, zamišljena ali zaskrbljena. Tudi ko ji je oče rekel, naj pove pesmico na pamet, je s tankima prstoma drobne desnice prijela pramen las in ga pričela vleči.

»Oh, ne znam! Ne spomnim se,« je plašno dejala.

»Skupaj bova ponovila!« je pomirjevalno odgovoril oče.

Tako sta uro ali dve sedela ob svetilki, se razgovarjala, učila, smejala. Ob nedeljah je vedno povabil na dom kako Liliijanino sošolko. Skupaj so pozneje šli na sladoleđ, v kino ali na sprehod. Poleti jo je vsak dan peljal na samotno plažo. Sam jo je učil plavati. Vedela je, da jo bo prijel z obema rokama pod pazduho in jo dvignil iz vode, kadar bodo valovi začeli oblivati njen obraz.

Sedaj pa ga ni bilo. Nikogar ni bilo ob njej. Obrnila je pogled skozi prozorne zavese ob oknu in videla, da se je nebo stemnilo. Tudi v sobi se je zmračilo. Gledala je sive sence, ki so se v medli mesečini vijugasto vile in risale sence med marmornatimi lisami in po stropu. Potem je vstala, šla preko sobe in prižgala najmanjšo luč. Nekaj časa je obstala pri oknu in gledala v temo zunaj. Tam je bilo vse, kar je že po spominu dobro poznala: ozka asfaltirana cesta in siva hiša na nasprotni strani ulice. Niti ene luči ni bilo nikjer, niti drobnega odseva, niti delčka pokrajine ni bilo videti. Po cesti je prišla družčina mladih fantov in deklet, ki so izkoristili megleno nedeljo za razvedrilo v bližnji kino dvorani. Ali tudi ti so za vogalom izginili. Edini glas v črni noči je bil motor avtomobila, ki je ravnokar pribrnel mimo in se ustavil prav pred hišnimi vrati. Z njega je stopila majhna, še mlada ženskica, njena mati. Spomnila se je, da ji je zjutraj z izžarevajočo radostjo naznanila, da se bo drugič poročila. Ob misli, da jo bo mati zapustila, ji je krč stisnil že žalostno srce. Začela je hoditi gor in dol po sobi. Otipavala je znane predmete, čudno oblikovano polico in globoke robove, vrezane v beli postelji, božala je pisano lutko in prijela v roke medvedka.

»Kako si majhen, ljubi Marko,« mu je šepnila na uho.

Postavila je zopet medvedka na polico. Z drobnimi prsti si je sti-

skala senca. Naglo je stopila k postelji, se vrgla nanjo, zarila obraz v blazino in ihtela: pri tem je stresala ramena. Pred oči so ji prihajali grozotni trenutki, ki jih je preživela v zadnjem letu. Zagledala je tudi očeta, ko je ležal na železni postelji v bolnišnici. Bil je izčrpan od bolečin. Njegov obraz je bil bel kot rjuha. Podal ji je potno roko, se ji trudno nasmehnil in bolešno odprl suhe ustnice. Skušal je nekaj reči, a glas mu je ostal v grlu. Tedaj so jo za ramena prijele močne roke in jo pospremile iz sobice. Naslednje dni je nemo sedela na stolici ob peči in zrla v praznino. K njim so prihajali razni ljudje. Ponujali so ji roko in jo pomilovalno gledali. Nikoli je niso nagovorili, a ona kot da je slišala njih glasove, nemo govoricu:

»Uboga mati, kaj bo s tem otrokom?«

»Za učenje ni, za delo tudi ne, za poroko pa še najmanj!«

»Oh, saj to bi že vnaprej lahko vedeli. Bratranec in sestrična sta bila in vseeno sta si tako želela otroka. Posebno pa on... dobra duša!«

Govorili so in govorili. Kar v njeni prisotnosti so imeli take pomenke. Mislili so namreč, da jih ne dojameta. Niso vedeli, da vsaka pomilovalna beseda pomeni deklici težak udarec. Nekega dne je prišel na obisk tudi dobrodušen očetov gospodar. Mati ga je prosila, naj ji na kak način pomaga, naj z lahkim delom zaposli petnajstletno Lili. Mož je bil znan kot dober človek, ki rad pomaga revnim ljudem. Ko pa je zagledal dekličin prazni pogled, mrtve roke v naročju, drobceno telesce, zavito v dolgo črno haljo, je rekel, da bo skušal kaj narediti in da se bo morda še kaj oglasil. Njegove besede pa niso vzbudile upanja ne v vdovi ne v ubogi Lili; od tistega dne ga res ni bilo več k njim. Mati se je kmalu zaposlila. Hodila je v službo, a Lili je ostajala cele dneve sama doma. Stalno je zrla skozi okno na vijugasto cesto. Bila je kot majhna, zapuščena živalca, ki upajoče gleda iz kletke v svet, v prostost.

Ogromen vozil ji je stiskal srce. Zaradi te pregraje ni mogla ne jokati ne govoriti, ni se mogla prosto nasmejati. Počasi si je opomogla in se skušala rešiti bolečine, ki jo je mučila noč in dan, ki ji ni dala miru. Hotela je prvič napraviti majhen korak v življenje brez očetove pomoči, a ni ji uspelo. Zavedala se je, da jo je družba zapustila.

Ko je sedaj v domišljiji obnavljala te dogodke, se je spomnila, kako se je nekoč zaradi teh uspehov, ki so si po očetovi smrti sledili, prebujala v grozi in strahu pred bodočnostjo. Skrivnosten glas pa se je oglašal v njeni notranjosti in ji pravil: »Neumnica, spametuj se! Tu ni nič zate! Sama si! Vsi so pozabili nate!«

Osuplo je zmajala z glavo in povabila roke. Kaj bo ona, revna in nezmožna deklica, proti oviram, ki ji stalno preprečujejo pot v svet? Kaj je bila pravzaprav ona v vseh teh letih? Njeno življenje ni bilo nič drugega kot igra, kratka nepremišljena in nespametna igra z ljubljenim očetom. Nenadoma se ji je zazdelo, da ne bo mogla nikoli priti iz te igre, da nima kaj delati na svetu, da mora slediti svojemu očetju. Vstala je in vzela iz nočne omarice kozarec vode. Spomnila se je na uspavalne tablete, ki jih ji je pred nekaj dnevi predpisal zdravnik. Segla je po beli kartonski škatlici in stresla vse kroglice na dlan. Nato jih je spustila v kozarec. Še enkrat se je pogledala v ogledalo, popravila si je svilene lase in se skušala nasmehnuti. Tedaj je v ozadju zagledala mater s skodelico čaja v roki. Mati je rahlo kriknila in Lili si je zakrila obraz z lahtmi ter se začela tresti od strahu in sramu.

Nepričakovano pa jo je po licu pobožala mehka dlan. Lili si je tedaj odkrila preplašene oči in se zagledala v mater: prvič je opazila njen utrujeni nasmeh in solze, ki so ji polzele po licu. Umirjeno se je prepustila njenemu objemu. Poljubila jo je na objokano lice in naslonila glavo na njeno oprsje. Po dolgem času je zopet slišala bitje ljubečega srca ob sebi. Nobena od njiju si ni upala spregovoriti besedice, saj je med njima še pljuskala viharna plima čustev. Počasi pa so se valovi v njiju pomirili in mala Lili je v vse trdnejšem materinem objemu začutila, da je spet našla oporo, ki jo bo vodila v nadaljnje življenje. Kot v polsnu je še dojela, da ji je po tolikem času dobra roka odgrnila posteljo, jo pogladila po čelu, zagnila zaveso, nato pa so tihe stopinje odšle.

S slike na steni je zrl za njimi nasmehljani očetov obraz.

šati, da ne znajo gospodariti. Moja mama vidim, je zelo varčna in skrbna, za kar pa ne dobi niti besede priznanja. Kdor je nadvse zaslužen in brez napake, to je pri nas samo — oče...

X., 17 let, delavec

II. KAJ BI SI ŽELELA od očeta

Mislim, da je v zakonu poleg ljubezni najvažnejše to, da mož in žena drug drugega cenita. Vsaj ob priliki materinskega dneva naj bi se naši očetje zavedeli, v kako veliko oporo bi lahko bili našim materam.

Rada bi, da bi moj oče znal ceniti vsako mamino delo. Večkrat pomislim, da bi mama včasih potrebovala od njega kaj vzpodbudnih besed. Zdi se mu čist naravno, da je vse vedno v redu, da je kosilo okusno, zmeraj s kakšnim priboljškom, da je mama vedno dobre volje. Če pa se mu kdaj kaj potoži zaradi zdravja, denarja ali otrok, postane takoj nejevoljen ali se ujezi. Rada bi, da bi jo kdaj pohvalil, če skuha kaj posebno dobrega ali če si kaj lepega sama sešije. Rada bi, da bi ji poskočil na pomoč v težavah. Zakaj bi jih morala nositi vse na svojih ramah? Mama vendar ne bi smela videti v očetju samo človeka, ki mu mora streči in mu v vsem ugoditi, ampak bi morala imeti v njem človeka, ki jo razume in ki se zna pomeniti z njo.

Zakaj bi se očetju zdelo ne vem kakšna stvar, če mami kaj pomaga? Tudi če kakšna mati hodi v službo, mora vse doma opraviti sama.

Rada bi, da se mami ne bi bilo treba očeta nikoli bati, da bo nejevoljen za vsako malenkost. Saj mamu tako redko vidim slabe volje, oče pa si to večkrat privoščil. To mamu lahko tudi zagreni. Še ne vem, kako da moja mama vseeno ni skoraj nikoli slabe volje, čeprav mislim, da ji oče ni v veliko oporo.

Kajne, oče, da boš malo pomislil na to? Kajne, da boš tak, kot si želim, da bi z mojo mamu bil? Y. - 16 let, študentka

Ob teh, žal samo dveh odgovorih (morda se bo še kdo oglašil?) bi pripomnili le to: mladi nas opazujejo kritično in si ob nas ustvarjajo svoje poglede na življenje, na zakon in na družbo. Postanimo vrednejši njihovih pričakovanj!

Seveda bi med očetmi mogoče našli tudi idealnejših, kot sta zgornja dva, ki predstavljata precej običajen lik zakonskega moža, z možnostjo dosti slabših in dosti boljših. Pa tudi med materami bi dobili takšne, kot sta zgornji, pa tudi idealnejših in slabših bi ne manjkalo. Najbrž pa prav zgornja dva primera nista med najbolj izjemnimi. Nasprotno, morda sta precej razširjena...

Bil sem pri nedeljski maši v neki župniji na Dolenjskem. Bilo je to pravo velikonočno doživetje. Cerkev je bila polna otrok in odraslih. Pri maši so sodelovali vsi. Pridigi so prav tako vsi sledili pozorno in zbrano. Tudi pri oznanilih na koncu maše je bilo isto. Nikomur se ni mudilo iz cerkve. Imel si skratka občutek, da je to čudovita župnijska skupnost. Župnijski svet — tako smo slišali v oznanilih — naj bi imel sejo v nedeljo po šestih maši: ob sedmih zjutraj! Kar pa me je pri tem doživetju najbolj presenetilo, je bila nabirka za teološko fakulteto v Ljubljani. V skrinjico so kmetje — vemo, kakšne dohodke imajo! — spuščali tisočake. Asociacija z našimi milodarji ob nabirkah je bila neizbežna.

In še nekaj, kar sem slišal po pridigi, se mi zdi, da bi bilo vredno posnemati. Župnik je v prošnji za darove spomnil svoje farane na to, koliko duhovnikov je župnija v tem stoletju prejela in koliko jih je dala. Ugotovil je, da jih je prejela kar osem, dala pa nobene. Ali bi si mi ne zastavili lahko isto vprašanje? Ali bi ne bil naš odgovor precej podoben? Koliko duhovnikov so dale naše župnije v tem stoletju in koliko so jih prejele? Kdo to ve!

M.

TRUHLARJEVA KNJIGA

Knjiga Vladimirja Truhlarja »Katolicizem v poglobitvenem procesu« je zbudila v Sloveniji precejšnje zanimanje, odobravanja in tudi kritike. Truhlar je svoje nove poglede prvič izrazil že pred mnogimi leti v Mladiki v svojih »Razgovorih pod Kvirinalom«. Danes prevajajo njegove knjige v italijanski in nemški jezik. Pred nekaj tedni je italijanski tednik Settegiorni posvetil Truhlarju članek v zvezi z odmevi na njegovo zadnjo knjigo. Članek je ponatisnilo ljubljansko Delo z dne 3. marca v svoji sobotni prilogi; teden kasneje, 13. marca, pa je v isti prilogi izšel intervju, ki ga je imel s Truhlarjem rimski dopisnik Dela Marjan Sedmak. V intervjuju je Truhlar popravil nekatere netočnosti, ki so bile v članku prejšnjega tedna, prevedenem iz revije Settegiorni.

UTRINEK IZ MLADOSTI

Življenje nas hrani z lepimi in grenkimi trenutki, zato so tudi naši spomini taki: lepi, grenki, žalostni...

Tisti čas, ko se je končala vojna, so zijale na cesto prazne izložbe in trgovine so bile prazne. K sreči smo dobili lahko vsaj kruh in moko za polento.

Toda zmanjkalo je tudi kruha in polente, zunaj pa je razgrajala burja, kakršno smo občutili le redkokdaj po vojni. Lačni smo bili in mama se je odločila, da gre kljub mrazu in burji v trgovino. Pognala se je drobna in neznančna kakor je bila skozi vrata, meni in še mlajši sestri pa naročila, naj bova pridna. Kmalu da se bo vrnila. Gledala sva za njo skozi okno, a takoj sta jo vzela mrak in burja. Da bi naju ne bilo strah, sem začel pripovedovati sestrici pravljice, najrazličnejše pravljice, ki sem se jih spomnil.

A mame dolgo ni bilo. Naredila se je trda tema, ura večerje je bila že mimo. V kuhinji ni bilo življenja, ki ga razdaje materina navzočnost in nas z njim obdaja. Tudi očeta ni hotelo biti domov z dela v pristanišču.

V trenutku me je obšla silna tesnoba, vznemirjenost, skoraj strah. Da se ni mami kaj pripetilo. In že sem dejal sestri, naj bo mirna, ker moram iti mami naproti.

Stekel sem v temo. S skrajnimi močmi sem se prebil iz borjača ven v hrib in v klanec, moram sem s hrbtom proti burji, da mi ni vzelo sape. Z vseh strani se je zagnala burja in bi me skoraj vrnila v borjač. Toda z zadoščenjem sem ugotovil, da sem se uspešno postavil v bran njenemu besnemu napadu. Klancu sem bil dober znanec, zato sem tudi v temi skoro tekkel po njem. Kmalu sem prišel v zavetje, prav tako je bila v zatišju mlaka, katere gladina se je belila v ledu. Večkrat sem klical mamo, toda odgovora ni bilo. Prebil sem se do glavne ceste in se bližal šolskemu poslopju. Vedel sem, da je burja zopet na preži. Zbral sem moči in pokazal burji hrbet, se uprl na noge in jo potiskal nazaj, kot bi potiskal voz sena navkreber. Že ves trd od mraza sem se prerinil do trgovine. Pogledal sem skozi okno, a mame ni bilo notri. Ženska, ki je pravkar stopila ven, mi je dejala, da je mama odšla že pred časom. V srcu me je stisnilo. Kod je mogla domov, morda po krajšnici, morda pa se je kje ustavila? Morda. Spet sem se opogumil: gotovo ne more kje ven iz burje, sem si rekel, in sem se spomnil kotička v hribu, kjer se burja zvija v klobčič in v vrtincu odnaša s seboj, kar ji le pride v pest.

Pri šoli se nazaj grede ni bilo treba obračati s hrbtom proti burji, tokrat sem se nanjo samo naslonil in premikal noge: vse

Mladinski pevski zbor »Ognjišče« od Sv. Vincenca pod vodstvom p. Alfonza Valiča

drugo je opravila ona. Tuintam sem se moral oprijeti kakšnega zidu ali obcestnega kamna, da ni bilo treba preveč teči. Ob prijemanju kamnov me je zagrabila taka zanohtnica, da mi je šel mrav prav do srca. V prvem zatišju sem se ustavil in z rokami navzkriž mahal po hrbtu. Ko mi je zanohtnica odjenjala, sem zopet klical mamo. Nič odgovora. S tesnobo v srcu sem se bližal mlaki: da je ni burja vrgla vanjo, saj je bila mama drobna in lahka kot peresce?! Pogledal sem na belo gladino in se oddahnil, ko sem videl, da jo povsod pokriva debel led. Zbral sem vse svoje moči in se pognal tokrat po cesti navzgor, v upanju, da je šla mama tod in ne po strmeh klancu. Bil sem že skoro vrh ceste, ko se mi je zazdelo, da slišim stokanje. Prisluhnem: ne, ničesar ni bilo slišati, samo nečloveški glas burje je tulil, da ga je bilo slišati prav do morja. Napravim nekaj korakov, pa spet začujem glas, tokrat jasnejši. Da, to je bil mamin glas. Po nekaj trenutkih iskanja sem jo našel za zidkom, vso sključeno, s torbo polno kruha v rokah. Oprijemala se je z eno roko zidu in skušala vstati, pa se je burja z njo igračkala in jo vsakikrat znova potisnila k zidku. Bila je sredi vrtinca in ni mogla prav nikamor. Bala se je, da ji ne bi burja odnesla dragocenega kruha, zato ga je z vso silo, ki ji je še ostajala, tiščala k sebi. Zelo sem bil vesel, ko sem jo zagledal, a obenem mi je srce napolnilo sočutje. Vsej prezeblil sem pomagal na noge in jo podpiral do doma. Kuhinja je postala zopet svetla: prišla je marna! Čez čas je bilo tudi nekaj večerje na mizi, ne dosti, zato pa je bilo mnogo veselja. Nenadoma sem se počutil odraslega, si!a močnega. Šele ob starejšem bratu, ki se je čez čas vrnil z očetom domov, sem se zopet streznil, ko sem videl, da sem še zelo majhen. Brat je bil močan in je prišel v burji domov celo iz Trsta.

Zunaj je burja divjala kot nora. Toda bili smo vsi doma, ob topli peči, in se res nismo več bali te podivjane kraške ihtle!

Vsako zimo, ko se začne oglašati burja, se spomnim na tisti večer in na mamo, ki je ni več. Srečen sem, da sem ji mogel vsaj takrat nuditi neznatno pomoč; in to je tako malo ob njeni brezmejni ljubezni.

TEBI, MATI NA PRIMORSKEM

Večkrat mislim na to, kako bi se zahvalil tisti materi, stari materi v našem mestu in v naših vaseh, ki se s tako ljubeznijo sklanjaš do naših najmlajših otrok. Paziš nanje, ko so mladi starši po službah, vodiš jih v drevorede in na sveži zrak, skrbiš, da niso lačni in žejni...

Razen tega pa opravljaš še nekaj velikega. Pogovarjaš se s temi otroki v govorici, ki si jo ti prejela od svoje matere. Učiš jih pravilno izgovarjati slovenske besede, govoriš jim o preteklosti in seješ ljubezen do naših gmajn in do njiv in gorà, poješ jim o jezerih in gozdovih. Praviš jim o vsem, kar je naše. Učiš jih v naši besedi pogovarjati se z Bogom.

Ve, strare matere, ve drage none in nonice, Bog je dal nekaj lepega in velikega, ko nam je dal vas. Koliko naših družin bi utonilo in izgini!o, če bi jih ne rešile prav ve, naše drage none. Ob kolikih primerih je samo vaša zasluga, da gre otrok naše krvi vendarle v slovensko šolo. Zaslužile bi, da bi napisali o vas in o vašem nesebičnem delu zgodovino, ki je zgodovina našega naroda v za-
mejsstvu. Postaviti bi vam morali spomenik, lep in visok.

Ko obhajamo praznik mater, ne moremo mimo tihih, vdanih trpink — naših non, ki so srečne, če so delile morje sreče in šrtev, pa da so prejele vsaj drobec ljubezni.

Pozdravljene, ve tihe in skromne stare mame!

l. r.

SREČKO KOSOVEL V TRSTU

Sicer je že nekaj časa, kar je izšla v založbi Zaliva knjžica z gornjim naslovom, a nismo še opozorili nanjo. To je dragocen prispevek k spoznavanju našega pesnika, tako po gradivu, ki je tu objavljeno (morda premalo s podatki dokumentirano), kakor tudi po prispevkih Stanota Kosovela, Borisa Pahorja in Milka Bambiča, pa po več doslej neznanih Srečkovih fotografijah. Na gornji sliki je Srečko Kosovel poleti 1925.

SLOVENSKI POLDNEVNIK

CELOVEC - MARIBOR - LJUBLJANA - TRST - BUENOS AIRES

INTERVJU S PROF. DR. ENIJEM ALOJZIJEV FONDOM (5.2.1971)

V teh zimskih mesecih je obiskal svojo domačo vas Lokev prof. dr. Enij Alojzij Fonda. Nas je ta obisk posebej zanimal, ker prihaja prof. Fonda od daleč. V Braziliji je namreč postal univerzitetni profesor za latinsko filologijo in to na Asiski univerzi v Sao Paulu, kjer ima tudi funkcijo prodekana. Ker smo se nadejali zanimivih odgovorov v zvezi z življenjem in delom tega našega rojaka, smo ga poprosili za krajši intervju.

MLADIKA: Gospod profesor, kaj Vas je popeljalo tako daleč, kako ste prišli v Brazilijo?

FONDA: *Kako naj bi Vam povedal? Že v svojih mladih letih sem šel od doma, iz Lokve v Italijo, kjer sem začel študirati v nemškem zavodu humanistične študije. Potem sem jih dokončal na Nemškem in sicer v Costanzi am Bodensee. Po dokončanih klasičnih študijah sem se vpisal na univerzo, na katoliško bogoslovje, da bi študiral filozofijo. Pon končanih bogoslovnih študijah so me poslali v Brazilijo, da bi tam bil posvečen za mašnika. Toda odločil sem se izstopiti iz reda ter se potem vpiral na papeško katoliško univerzo v Sao Paulu, kjer sem tudi l. 1957 licenciral v klasični filologiji. Leta 1961 sem doktoriral na isti univerzi in takoj sem bil povabljen od brazilske države Sao Paulo, da zasedem stolico latinske filologije na Asiski fakulteti. Tam poučujem še sedaj.*

MLADIKA: Kakšen vtis ste imeli o brazilskih študentih posebno v primerjavi z našimi evropskimi študenti, ko ste nastopili in opravljali svoj profesorski poklic?

FONDA: *V Braziliji so seveda študentje enaki kot po vsem svetu. Ne morem govoriti o nekem brazilskem študentu, o prototipu nekega brazilskega študenta, ker so v Braziliji zastopani vsi narodi. Na univerzi imamo na primer Japonce, Kitajce, Ruse, Poljake in druge Slované, Grke in Indijance, Afrikance, tako da ne moremo govoriti o brazilskem študentu. Brazilci, to se pravi ti, ki živijo v Braziliji že štiristo let, so zelo intligentni, a zmerom zelo leni. To je glavna značilnost brazilskega študenta.*

MLADIKA: Morda pa ste imeli tudi priliko srečati kakega Slovenca med svojim delom?

FONDA: *Seveda. Vendar pa je poteklo nekaj let, preden sem slučajno srečal prvega Slovenca v Sao Paulu. In ta mi je potem razširil krog tako, da me je prvič peljal k sv. maši v slovenskem jeziku, ki je mesečno v Sao Paulu za one Slovence, ki tam živijo. V Sao Paulu imamo dva duhovnika, ki se zanimata za slovensko reč. In tako se praktično mesečno srečujem s slovensko kolonijo v Sao Paulu. Na univerzi pa imamo nekdanjega jezuita Slovenca kot profesorja. Imenuje se Niko Žužek.*

MLADIKA: Torej je nekaj Slovencev v Vaši okolici. Kakšen pa je Vaš vtis o Braziliji, ko ste jo videli in prepotovali?

FONDA: *Brazilija predstavlja drug svet in kot taka je nekaj popolnoma drugačnega... S tem izrazom je vse povedano. Ne samo nov svet, ampak drug svet.*

MLADIKA: Ste mnogo potovali po Braziliji? Kaj je naredilo največji vtis na Vas?

FONDA: *V Braziliji poznam dobro države Sao Paulo, Rio Grande do Sul, Minas Gerais in državo Rio de Janeiro. Največji vtis, ki sem ga imel v Braziliji, ko sem tja prišel, je bil ta, da sem videl poljske koloniste pa tudi nemške in italijanske v istem sistemu življenja, kakor da bi živeli tukaj v Evropi in zazdelo se mi je, da so njihove kolonije nadaljevanje Evrope v Ameriki.*

MLADIKA: Pa brazilska kava? Je pijete dosti?

FONDA: *Seveda jo pijem. Lahko bi jo imenoval »moja vsakdanja pitna voda«. Kajti spijem je okrog tri litre na dan. In ne verjamem trditvi, da kava ne pusti spati, kajti v nasprotnem primeru bi jaz nikdar ne spal.*

MLADIKA: Pripravljajo v Braziliji kavo tako kot pri nas? N. pr. poznajo naš »espresso«?

FONDA: *Espressa v Braziliji ne poznajo. Kavo pripravljajo na druge načine. Brazilci ne mara ekspresov; pred časom je neka italijanska družba začela točiti tovrstno kavo v nekaterih lokalih. Pa so jih morali takoj zapreti, ker ni bilo odjemalcev.*

MLADIKA: Da se vrnemo v naše kraje. Kako Vam je bilo, ko ste se vrnili po tolikem času iz Vašega toplega južnoameriškega poletja v našo mrzlo in zasneženo zimo?

FONDA: *Predvsem moram priznati, da sem pozabil na zimo, sploh kakšna je zima. Mislil sem, da ni nič drugega kakor brazilsko poletje (to se pravi naša zima) z naravo, ki je pobeljena z belo moko. Toda ko sem se vrnil in pešal prvi sneg, sem skoraj zajokal od mraza in skoraj bi zbežal iz Lokve. Do pasu sem gazil po snegu.*

MLADIKA: In Vaši načrti za bodočnost?

FONDA: Trenutno končujem obsežno delo o zgodovini latinske poezije, napisane v Braziliji od šestnajstega do osemnajstega stoletja. V tej zvezi sem prav sedaj odkril v Rimu, v vatikanski knjižnici, zelo zanimivo knjigo. Zelo dragocen rokopis sem pa našel v Lizboni. V Lizbono sem prišel tudi v kulturni misiji, to se pravi, da sem v teh dneh imel tam nekaj predavanj. Za prihodnost pa si obetam, da bom dobil študijsko štipendijo, ki mi bo omogočila ponovni povratek v Lokev, da bom lahko napisal na podlagi dokumentov, ki se hranijo v župnijskem uradu, zgodovino Lokve, te kraške vasi.

MLADIKA: Koliko časa se nameravate še zadržati v domačih krajih?

FONDA: V prihodnjih dneh bom šel še enkrat na Portugalsko z letalom; na lizbonski univerzi bom imel predavanje. Seveda se bom še enkrat vrnil sem. Potem bom pa odletel v Brazilijo, kjer bom 5. marca spet začel naše akademsko leto.

MLADIKA: Še vprašanje o kotenstacijah in kotenstatorijih? Kako je pri Vas s to zadevo?

FONDA: Naša fakulteta je imela leta 1968 tudi nekaj podobnih izkušenj in problemov. Vendar je danes vse mirno, ker je sedanji režim zelo trden.

MLADIKA: Bi lahko v nekaj besedah opisali Vašo univerzo, koliko je študentov, fakultet in podobno?

FONDA: Brazilska država Sao Paulo ima samo eno univerzo. V samem mestu Sao Paulo je štirindvajset fakultet. Jaz pa živim v mestu, ki se imenuje Asis in v katerem je tudi filozofska fakulteta, ki formalno spada k univerzi v Sao Paulo. Na asiski fakulteti imamo letos približno 1600 študentov; med njimi približno 90 odst. zastopnic ženskega spola.

MLADIKA: Kako to?

FONDA: Večina fantov želi namreč postati zdravnik, arhitekt, inženir, kemik itd. Mi jim pa nudimo le literaturo in na splošno takšne predmete, ki danes na žalost niso za moške, ker jim ne nudijo zadostnega zaslužka.

MLADIKA: Imate še kaj, kar bi nam radi povedali?

FONDA: Ja. Samo to bi rad povedal, da čas prehitro mine in rad bi videl, da bi ti trije meseci dalj časa trajali.

MLADIKA: Iskreno se vam zahvaljujemo za ta prijazen pogovor. Želimo Vam, da bi še nadalje imeli veliko sreče in zadovoljstva v svojem delu ter da bi nas še kaj obiskali.

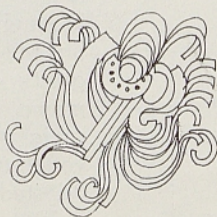
Razgovor zapisal F. M.

S. ANTIDA KORŽE

(Iz pesmi sestre Antide Korže', slovenske usmiljenke iz Osijeka)

Še malo, še malo

Kam odbrzele
mladostne ste sile?
Kje zaotal si,
prešerni polet!
Truden korak je,
brez vesel so jadra,
motno oko se
v daljo zazrè.
Ni pesmi več sladke
na ustnicah bledih,
dremoten je duh —
radosti ni v njem.
Globlje in globlje
krog usten, na čelu, —
se guba zarezè.
Pogum se je volji
dokončno uprl.
Še malo, še malo
in dih bo zamrl...

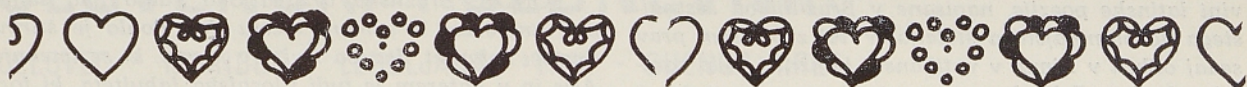

Med grobovi

Kadar stopam med grobovi,
gledam spomenike, cvetje —
in poslušam žalno petje,
v dalji klenkajo zvonovi...
..takrat nežno me predrami
tiho, plaho hrepenenje:
zemsko ko končam življenje,
bom počivala med vami!

Razmišljanja o tebi

Poreko mi,
da razmišljanje
o Tebi,
ki si Duh,
neumljiv in neminljiv...
in utapljanje
v Tebe,
večnega življenja
Sonce,
brez začetka in brez
konca...
zame, ki slabotno
le sem bitje,
ustvarjeno
za kratkožitje...
je pretežka snov.
Moj korak je negotov,
vendar za seboj ga vabiš.
Me nevredno
z milo Silo
vedno znova k sebi vabiš
pod svoj
neizrekljivo varni
krov.

MOJCA RANT

STEBRI SLOVENSKEGA NARODA

»Helena!« je poklicala Marjanca navsezgodaj zjutraj, ko sem bila jaz še v postelji. Bili smo bližnji sosedje. Pri njih so imeli velik grunt in so bili zgodaj pokonci. Marjanca je bila najmlajša v kmetovi številni družini; mama jim je umrla, ko je bila Marjanca še majhna. Bili sva istih let in ni bilo čudno, da sva bili vedno skupaj in se igrali, igrali. Marjanca se je najraje igrala s punčko. Sama je ni imela, ker ji je niso kupili, jaz sem jih pa imela več, ker mi jih je nosila teta iz Ljubljane. Vsa srečna je bila, ko sem ji dala eno, da je bila njena. »Ko bom velika, bom pa mama,« je rekla, »imela bom veliko punčk in fantkov.« Skupaj sva potem hodili v šolo, kamor je bilo celo uro, skupaj sva pasli ovčke in živino. Lepo dekletce je bila Marjan-

ca: velika in močna; kakor vitka jelka je rasla v čistem gorskem zraku, da so ji rdela lica in v temno modrih očeh ji je sijalo življenje.

časi zbledel spomin nanjo. Še sem zvedela po letih, da se je še zelo mlada poročila na drugo stran hriba; ker mi je bil znan tisti kraj, sem približno vedela, kje je.

Leta so tekla in prišla je vojska s svojimi grozotami. Prihajale so novice, kaj se godi po naših gorah, kako so kmetje povezani z osvobodilno vojsko, in zaskrbelo me je, kaj je z Marjanco in njeno družino. Ko je minila vojska in se je počasi razvilo normalno življenje, sem se odločila, da grem pogledat. V nedeljo, ko je bilo lepo sončno vreme, se podam na pot. V dolini so mi pokazali pot v tisto naselje. »Hiša pod bregom je tista, ki jo iščete,« so rekli, »sicer pa, kjer bo največji vrišč otrok okrog hiše, tam bo prav.« In res! Že od daleč je zvenel prisrčen otroški smeh in vpijše. Dva sta se vzpenjala kot veverici po visoki češnjici ter se gugala gor v vrhovih, da nisem mogla gledati v strahu, kdaj bosta zletela na tla. Od hiše po malo nagnjeni kolovozni poti je drvelo staro kolo; vozil je večji fant, eden od otrok je sedel pred njim, dva na zadnji strehi kolesa, in tako obloženo kolo je drvelo med velikim vriščem in smehom navzdol. Petletna punčka z laski kot bi jih posul z bledim zlatom, me je zagledala. »A greste k nam, teta?« je klicala. »Ja,« sem rekla. »Je mama doma?« vprašam. »Je, v kuhinji kuha,« je rekla malo večja. »Pojdite z nami,« je rekla devetletna. Stekle so v vežo in odprle vrata v kuhinjo. Pri štedilniku je stala Marjanca: enoletni fantek se ji je zavijal v krilo. Začuden pogled, potem vesel vzklik: »Helena!« Nežno je dvignila fantka v naročje in me pozdravila. »Vidiš,« je rekla, »koliko nas je; boš videla, ko bomo sedli k mizi.« In že se je pojavila teta, ki je bila še tudi pri hiši, in sprejela je skrb za kuho, da sva z Marjanco nemožno kramljali. »Dvanajst je otrok,« je pripovedovala, pravzaprav jih je bilo trinajst, pa je tisti, ki sem ga nosila med vojsko, umrl: preveč strahote sem prestala, da bi se mogel roditi zdrav otrok. Potem pa je še stara mati, ki gre v devetdeseto leto, pa teta in moj mož. Dveh otrok ni doma: najstarejša je v službi, ena je pa pri mojem bratu doma. Starejša fantka gresta že za delom in zaslužita, tretji hodi v dolino v šolo, če bo mogel naprej študirati, drugi so pa doma. Miha, starejši, je res spreten za vsako reč; vse se mu posreči, česar

ANICA GARTNER

Tašča

**Boleče misli v daljšo se raztezajo
kot črne sence, ko nastaja mrak.**

**Trpečo, bolno dušo mi objamejo,
odveč, odveč si... ji šepetaje čut grenak.**

**Mati - sin. Med njima stena živa in bodeča,
tuja in mrzla, nedostopna je:
mar res z njo le tako je možna sreča,
da materi srcé se strè.**

Pa se je zgodilo, da sva z mamó zapustili lepi gorski kraj in se preselili v mesto. Še vidim pred seboj Marjanco, ko sva se poslavljali. »Ne, jaz ne bi šla nikoli v mesto,« je govorila, »tako rada imam gore, gozd, ki šumi v vetru, naša polja in delo na njih, travnike, čeprav so brežni; pa tako lepo diši planinsko seno, ko ga grabimo; v dolino niti ne grem, v tisto meglo in prah. Tukaj je zrak, ki te skoraj nosi in ne čutiš teže telesa; srečna bodi, Helena, in mi piši, kako se ti bo godilo.« Tako sva se ločili z Marjanco. V novih razmerah mi je po-

se loti. Zadnjič je privlekel domov nekakšen stroj. Tamle v grapi je postavil tisto reč; potem je pa nekaj dni vlekel žico po hiši; sedaj nam pa sveti električka!« — z očmi je šla pod strop, kjer je visela žarnica — »nikjer je nimajo še v hribu, samo v dolini je. Vidiš, kar gre! Seveda je treba velikih loncev, pa saj pridelamo veliko krompirja, tudi žita toliko, da samo malo prikupimo, pa imamo kruh; zakoljemo prašiče, kako ovco, mleka je dosti pri hiši; kakega volička prodamo — — O, kar gre! Veliko otrok je blagoslov hiši. Tale Tonček je menda zadnji, če bo pa še kateri, ga bom pa sprejela z isto ljubeznijo kot prvega.«

Spet sva se ločili z Marjanco za dolgo let. Ko pa je moj sin kupil fička in smo se večkrat ob nedeljah vozili na deželo, mi je zopet prišla na misel Marjanca. Radovednost me je gnala, kako so si ti ljudje uredili življenje. Tako sva se neke sobote, ko je imel sin prost dan, odpeljala po gorenjski cesti. Iz farne dolinske vasi, do katere je že peljala asfaltirana cesta, je nastala iz prejšnje kolovozne poti lepa široka cesta. Do kam pelje in koliko časa lahko voziva, preden morava peš v hrib, sem hotela vedeti. Pa zagledam pred nama dekle, ki je urno hitelo po cesti. »Prehiti jo in ustavi,« sem rekla sinu. »Prosim,« sem jo poklicala, »do kam lahko peljeva, ko greva v Podbreg?« Postavno dekletko z odločnim, prijaznim nastopom, me je pogledala z očmi, v katerih je bila vsa lepota življenja, in rekla: »O, kar gor se boste lahko peljali: smo napredovali in imamo cesto prav do vasi.« »Ste tudi vi od tam,« sem rekla. »Potem pa kar noter, bo družina. Kako je pa pri Javorniku, je mama še živa?« sem pričela pogovor. Veselo se je nasmejala: »Seveda je, saj to je moja mama! Je še kar močna, samo sama je za vsa ženska dela. Doma

sta samo Tomaž, ki bo ta mlad, in Tonček: hodita v tovarno, potem pa delata doma. Ata pa že nekaj let boleha. Mene je pa mama kupila, ko je bila že v 45. letu; po osemletki bi lahko šla naprej v šolo, pa nisem marala, da bi prileteli starši imeli stroške z menoj. Raje sem šla v službo, kjer dobro zaslužim in jih lahko razveselim s kakim darilom. Kadar imam pa prosto soboto, grem domov, da mami pomagam. Glejte,« je zaklicala, »mama že gleda skozi okno, kdo se je pripeljal.«

Ista, še vedno kar življenjsko močna Marjanca, me je veselo sprejela. »Poglej,« je rekla, »kakšen živčav je bil, ko si bila zadnjič pri nas, sedaj sem pa skoraj sama. Kar šli so, eden za drugim. Dvanajst jih je. — Sicer smo potem še kupili eno punčko, umrl nam je pa Metod, ki je študiral. Pričela ga je boleti glava in tudi zdravnik ni mogel pomagati. Vsi so že poročeni, razen najmlajših treh. Moram reči, da so vsi na dobrem; pet deklet je tudi prizožilo posestvo, drugi imajo vsi svoje hiše in dobre službe.« »Pa imajo tudi veliko otrok?« sem vprašala. »O, še kar imajo, čeprav zgleda, da bodo bolj moderni; samo Jana, ki je poročena deset let, pričakuje že sedmega — ta se je pa kar po meni vrgla. Dosti imam vnučkov; tako rada bi katerega, pa so vsi raje doma. Težko čakam, da bi se Tomaž oženil; tako prazna se počutim, ko nimam nič za pestvat; vedno sem imela na kolenih enega ali dva.« »Kaj pa najmlajša, se bo tudi kmalu poročila?« sem bila radovedna. »Ja, tudi Danica ima že nekaj izbranega, obrtnik je in ima lep dom v turističnem kraju na Gorenjskem.«

Zamišljeno sem se vračala. Ne, naše hribovske kmetije še ne bodo propadle, kakor jim obetajo. Še so kleni ljudje v hribih in lepota gorskih kmetij prekaša vse ravninske.

Ansambel TAIMS Finžgarjevega doma z Opčin igra in poje. Vodi Franc Pohajač.

Za sodobne žene in dekleta

Uvodni klepet

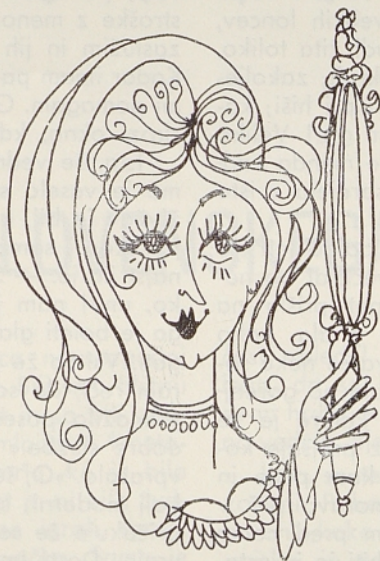
Marec je tu! To je čas, ko imamo ženske nič koliko problemov, me pa imamo na razpolago samo poldrugo stran! V tej sili smo se obrnile pismeno na urednika, naj nam spet odstopi dve strani. Zdaj je namreč zadnji čas za dietne in lepote ukrepe, da nas ne prese- neti prvo neusmiljeno svetlo pomladansko sonce preveč zalitih, z utrujeno in nečisto kožo! Prav tako sedaj družine pričakujejo od nas posebno dobre volje in svežih, nasmejanih obrazov, — ki jih pa lahko da samo dobro telesno počutje. Povrh tega je treba pripraviti novo garderobo in osvežiti staro! Pa tudi v kuhinji morajo podjetno zaropotati lonci, kajti vrelec dobrega počutja v družini je med drugim tudi dobro pogrnjena miza, na katero ženske znajo pričarati vedno novih domislic. Ne pozabimo, da je na pomlad tako otrokom kot mladostnikom, posebno pa še utrujenim možem (in kdaj moški niso, reveži, utrujeni?) potrebno ponuditi kaj bolj hranilnega.

In tako smo se polne skrbi zbrale na četrtkovo popoldne pred gledališko predstavo, in to spet v naši znani kavarni blizu sodišča. Seveda so ta teden tako zamušali abonmaje, da je četrtkov padel na torek. Pa nič ne de, naj bo torek, ker obeta biti nocojšnja predstava zelo resna (Smoletova Antigon), tako da bomo v četrtki morale debatirati o višjih rečeh, kakor pa se za to uporabno rubriko spodobi. Zato smo torej tukaj ob kavici. Po kratkem pretresu se odločimo:

Danes naj bo na sporedu tole: kuhinja, kozmetika, dietetika in še kak drobiž.

Svež obraz za pomlad

Ne pozabimo na troje faktorjev, ki naj družno sodelujejo pri obnovi našega obraza: zunanjega nega, pravilna prehrana in zadosten počitek in gibanje na svežem zraku. Razdelimo te naloge na šest dni v tednu, pa bo šlo igrave.

Zunanja nega zahteva v tej prehodni sezoni uporabo osvežujočih mask, ki jih uporabljaj dvakrat tedensko. Npr. za utrujeno kožo z razširjenimi porami odlično dene sadna maska iz žlice pretlačene banane in žlice limoninega soka. Oboje premešaj in nanesi z rokami rahlo na obraz ter lezi za dvajset minut, nato si masko izmij z mlačno vodo. Koža postane voljna, mehka, pore pa se skrčijo, tako da je koža spet napeta. Podoben učinek ima maska iz lipo-vega čaja z dodatkom ene tretjine kamiličnega čaja ter ščepcem boraksa. V to tekočino, ko je mlačna, pomoči mehko platneno krpo ali pa garzo, jo ovij in si jo nato položi na obraz — za oči si lahko izrežeš luknje in enako za nosnice. Obdrži krpo pet minut, nato ponovi: namoči, ovij in spet obloži za deset minut. Počutila se boš kot pomlajena. Seveda velja isto tudi za dekleta, fante in — no, tudi za može, ki bi nam bili radi všeč!

K pravilni prehrani pa spada hrana brez pikantnih dodatkov, z zelo malo maščobe in sladkorja in — treba se je malo omejiti tudi glede količine hrane: zmanjšaj obroke zase za tretjino. Torej: samo malo manj kot ponavadi, pa bo!

In ne pozabi na pomladanski dodatek dodatnih snovi, koristile

bodo organizmu in tako tudi lepoti. Kupi npr. onkraj meje kapsule Fortevit ali pa stekleničko prahu Cedemonta in v enem mesecu boš kot osvežena, močnejša — in svet se ti bo zdel lepši! Torej ne pozabite: dovolj spanja, dovolj hoje, kakšen dodatek pri hrani, malo manj požrečnosti, milejša prehrana, za obraz pa še maske, seveda pa tudi redno dnevno čiščenje kože. (Priporočamo tudi rahlo hranilno kremo za noč — tu in tam — in rahlo dnevno kremo, kdor ne more brez nje.) O telovadbi pa kdaj drugič in o dietah za vitko linijo tudi!

Pa še en pomladanski problem:

Odložili bomo plašče in obleke bodo bolj podvržene zunanjim vplivom, ki so posebno pri otrocih in možeh znani pod imenom madeži in packe... Kako odpraviti takšne nevšečnosti? Za vsako blago in vsak madež je pravilo, zato seveda ne moremo hkrati spregovoriti o vseh. Naj bo za danes tole:

Čiščenje madežev

črnilo: nakapati z limoninim sokom ali vinsko kislino, nato sprati

smola: previdno ostrgati, namočiti kosem vate z alkoholom ali terpentinom (acquaraggia) in madež tamponirati (večkrat!);

mast, rastlinsko olje, surovo maslo in margarina: madež namočiti v močno raztopino detergenta, ki smo ji dodali malo bencina, nekaj časa počakati in nato sprati v vroči vodi.

Zdravilne kopeli

Če se hočeš pomiriti po razburljivem dnevu ali če ne veš, kaj ti manjka, se okopaj pred spanjem z dodatkom zdravilnih rož. Dobiš že pripravljene kot »pomirjujoče penaste kopeli« v drogerijah. Naše babice pa so hvalile za ženske zdravilne in pomlajujoče kopeli iz hrastovega lubja, iz kamilic in iz rožmarina. Sicer pa: prha vsako jutro, kopel dvakrat na teden pred spanjem, če imaš to možnost in nekaj volje, pa se boš zmeraj počutila sveža. Ker pa v družini nisi sam in

ker račun za vodo ne sme biti previsok in pa zaradi opozorila o varčevanju z vodo se bomo pač omejile.

Poslastice po kosilu

Zelo hranilne, pa tudi okusne in čedne za oko so te kreme, ki zahtevajo malo dela. Njih osnovna sestavina so rumenjaki, mleko, smetana in sladkor; razni dodatki pa kreme spreminjajo po okusu in barvi. Priprava:

Pomarančna krema — sok ene ali dveh pomaranč (slabega pol kozarca), dodaj vmešanim trem rumenjaki s sladkorjem (po okusu) postavi na šibek ogenj in stepaj z metlico, da se zgosti, ne sme pa zavreti. Ko se ohladi, vse to primešaj narahlo v četrt ali pol litra stepene smetane in daj na hladno, če ne serviraš takoj.

Kavina krema — vse ostane isto kot pri pomarančni, samo namesto pomarančnega soka vmešaj dve žlički prave kave »instant« (instantanea) s pol kozarčka mleka, barvo in okus zboljšaj z dodatkom pol žličke čokolade v prahu ali karkava.

Čokoladna krema — postopek isti kot pri kavni kremi, samo da mleku dodaš na žlički surovega masla in žlički vode raztopljeno rebrce čokolade.

Lahko kreme serviraš v visokih kozarcih vsako zase, ali pa eno vrh druge; lahko prihraniš nekaj smetane in z njo okrašaš kremo povrhu; lahko jo okrašaš z osladkanimi režnji pomaranče, potreseš z naribano čokolado ali z režnji želejevih barvastih bonbonov. Želimo vam mnogo uspeha!

Sadna krema z jogurtom — Kozarček drobno narezanega sadja (mešanega ali tistega, ki ga nudi sezona), dve žlici sladkorja, žlička ruma ali maršale in kozarec sadnega ali navadnega jogurta zmešaj in pusti stati nekaj časa, medtem pa stolci četrt litra smetane. Potem oboje rahlo premešaj in ponudi. Če je družina velika, daj dva ali tri kozarčke sadja in še četrt tolačene smetane. Če ni maš smetane, jo zamenjaj z enako količino sveže skute (ricotta), kateri primešaj sok cele limone in celo pomaranče.

Družinsko pecivo — posebno všeč otrokom, okusno, dovolj ga pride za šest lačnih oseb, je tole:

Moker pes (zaradi nakodrane površine):

na deski ugneti rahlo testo iz 21 dkg moke, 7 dkg sladkorja, dveh ali treh rumenjakov, 14 dkg masla ali margarine, pečilnega praška in malo mleka (toliko, da je voljno). Čez pet minut je testo gotovo, razvaljaj ga v pravokotnik in položi v večji pekač ter daj peči. Ko je rumeno pečeno, ga ohladi in obloži z ohlajenim in dobro odcejenim sadnim kompotom (najboljši je mareličin ali breskov, če pa uporabiš hruške ali jabolka, je bolje, da sadje pariš z malenkostjo vode in sladkorja, dokler ni mehko). Prevleci slaščico z oslajenim snegom iz štirih beljakov, ki si ga stepala nad sopro, in daj še za trenutek v pečico, da rahlo zarumeni povrhu. Slaščica je sočna, visoka kot torta in v prerezu prijetna s svojimi tremi barvami.

Ker nekaterim gostom ni do sladkarij je Vanja pripravila zanje v pečici

ponarejene »pizze«:

Pol centimetra debele rezine lepo oblikovanega kruha je zložila na pekač. Na polovico rezin je naložila kocke mehkega sira in »moz-

zarella«, nekaj paradiznika iz konzerve, dodala nekaj pičic ribje pastete iz tube, pokapala z oljem in potresla z dišavo (origano); na drugo polovico kruhovih rezin pa je dala isto kot prej, samo namesto ribje postete je dala peščico v slani vodi prevretilih, odcejenih, drobno nasekljanih in nato z nekaj česna in peteršilja na olju za hip prepraženih suhih gob. Potem je porinila pekač v razgreto pečico in čez dobrih sedem minut (pri šibkem ognju deset) so bile stvarce gotove.

Kako je Manja razveselila otroke:

Nabodena cvetača — Karfijolo (cvetačo) sem oprala, jo položila na plitev krožnik, jo ob vznožju obložila z njenimi zelenimi listi, jo obodla okrog in okrog s tremi vrstami daljših zobotrebcev. Na vsakega sem nabodla kolešček hrenovke, košček sira, kos kisle kumarice, dvakrat prepognjene rezine salame in pršuta, kolešček klobase, vse nabodeno mešano, na vrhu zaradi videza mora ostati centimeter zobotrebca. Otroci so si postregli sami, zraven je stal košek s kvadratki kruha.

Peterica

SODOBNA SLOVENSKA ZAMEJSKA LITERATURA

(NADALJEVANJE)

HUMBERT PRIBAC

Rodil se je leta 1933 v kraju Sergaše, občina Koper, v kmečki družini. Osnovno šolo je dovršil v Šmarjah pri Kopru, gimnazijo v Kopru (1955). V Ljubljani se je vpisal na fakulteto za politične vede in novinarstvo, vendar študija ni dovršil, ker je odšel v Avstralijo. Naselil se je v Melbournu, kjer vodi neko knjižnico.

Pesmi ja začel pisati že v domovini, v Avstraliji je razširil sodelništvo na Trst in Buenos Aires. Sodeloval je v Mostu, Meddobju in Zborniku Svobodne Slovenije, zadnja leta pa je nekoliko omejil umetniško ustvarjanje.

Leta 1962 je prišel Pribac do prve pesniške zbirke *BRONASTI TOLKAČ*. Izdal in založil jo je »Slovenski klub v Melbournu kot prvo slovensko knjigo v Avstraliji«. Obsega 44 pesmi, ki so razdeljene v pet ciklov.

V uvodu *Desetnici* poje nekako programsko: »Vzela sta se desetnik in desetnica / oba vajena zaprašenih vozov / in lepljive žeje / po razgretih poteh.« *Jadro Lepe Vide* (prvi cikel) ga je poneslo v tujino, kjer pa ga muči silno hrepenenje po domovini, domu, materi. Zato se bo vrnil k materi: »Vsedel se bom na skriilo pred prag, / v bezgovo senco, / in prinesla mi bo starega vina.« Rad bi »padel v sen neobčutiljivih kamnov, / ubit od nemira«. Da bi prišla vsaj mati in mu položila roko »preko vročega čela«. Nič več ni jadra, da bi poneslo Lepo Vido »za daljnja topla obzorja, / odkoder dihaajo samo sanje / žalostne domačije«. Ni sreče »v neprestanem tavanju po deželah«, sreča je samo v domovini, kajti še »razžarjeni kamni na Krasu / so bolj prijazni / kot te zemlje / brez toplih oči«.

V *Mojih samotah* pravi, da je svoj mir razdal vetrovom, rad bi se vrnil v otroško dobo. »Nihče ne moti groze / mojih samot.« Obdajata ga obup in bolečina, njegovega hrepenenja so ostala »na sivi obali pozabe«, v vetru je zbiral »pepel svoje podobe«, toda zaman je hodil »po samotnih križpotjih«.

V ciklu *Skaljene sence* (V »Valkalager«, pozimi 1959/60) slika svoje begunsko življenje, ki je dramatično raztegnjeno med stiskami in grozo življenja v tujini ter izgubljenim domom. Pred njim so samo deževne ceste, razpeljane vsekrižem: »Hodil sem kakor berač / z iztegnjeno roko / in prosil za prgišče dobrote, / za kos kruha, / ne zase, / za otroka. / Tolkli so po njej, / z okovanimi čevlji / so mi bili v srce.« Znašel se je med berači »z razpokanimi ustami / od žoltega pelina«. Preostaja mu »samo še neprebudna smrt / v šumenju temnozelenih cipres / nad mrzlimi kamni grobnic«.

Hiša žalosti je obtožba sodobnega sveta, ki se predaja nasladam in kopicí zlo. Postali smo »predčasni starci«, videli smo »grozo krvi, ko so se klali naši bratje«. Ta svet ne more več živeti, »rak zlobe mu je prežrl možgane.« Kaj bi s svetlobo, če je kje, »ko smo se rodili v temah? Na plečih nosimo »zlobo in zločinstva tisočletij«. Pijani smo že grenkega in ostudnega pelina, a krčmar je trezen »in nam doliva ognja v posode«.

V zadnjem ciklu — *Pred jutrnjo* — je zapel Pribac 12 pesmi vere in molitve. Tu se je čudovito umiril, našel je samega sebe, premagal je obup in dvom, odkril je zvezdo, ki pelje »v Betlehem«. Našel je Njega, ki

»skrivnost si nerazgonetna, / nerazdružljiv potek dogajanj, / slast si in lepota«, in nikoli se ne bo naužil »Tvoje popolnosti«.

Bronasti tolkač je pretresljiva izpoved človeka, ki se mu je zagnusil sodobni svet, z Lepo Vido se je odpravil »za daljna morja«, toda samota, obup, bolečina in domotožje so tako pritiskali nanj, da je videl rešitev le v smrti. Tedaj pa je našel Njega, ki mu je odkril večni smisel človekovega bivanja. Posamezni cikli so nekake postaje na tej križevi poti, čeprav se misli prepletajo, da ni med skupinami večjih idejnih in oblikovnih razlik. Najbolj umirjena in lirčna sta prvi in zadnji cikel, zlasti iz prvega zazveni tu pa tam spomin na slovensko polpreteklo poezijo (npr. Tri breze. Lepa Vida, Še kamni doma). Pesmi so moderne, pogosto ekspresionistično bohote, primere večinoma sveže, verzi svobodni. Nekatere so premalo izdelane. Iz vse zbirke pa je čutiti pesnikovo prizadetost, iskrenost in bojevitost.

(Kritiko o zbirki je napisala Milena Merlak Deltela, Most I., Trst 1964, str. 138-139).

R I M

V Rimu se je že med zadnjo vojno naselila skupina slovenskih duhovnikov, ki delujejo sedaj kot znanstveniki na raznih papeških univerzah, istočasno pa tudi literarno in znanstveno posegajo v sodobno slovensko literaturo. O pesniku Vladimiru Karlu Truhlarju in Rafku Vodebu sem na tem mestu že govoril (Mladika, dec. 1969) v zvezi z argentinskim krogom, ker sta izdala nekaj knjig v Buenos Airesu ali sodelujeta v tamkajšnjih revijah.

V Rimu je slovensko kulturno življenje očitno. Tam imajo svoje središče slovenske šolske sestre, pri katerih se zbirajo tudi rimski Slovenci. Dne 22. nov. 1960 so ustanovili Slovenski zavod (Collegium slovenicum), ki je dobil letos lastno hišo (Via Appia Nuova 884). Zavod je sicer namenjen za nadaljevanje bogoslovni študij teologom iz domovine in tujine, istočasno pa je postal zbirališče za vse tamkajšnje Slovence, za katere je tudi stalna nedeljska maša. Vodita ga mons. dr. Maksimilijan Jezernik kot prorektor in dr. Karel Vladimir Truhlar kot spiritual.

Izmed kulturnih delavcev je treba omeniti še naslednje:

MAKSIMILIJAN JEZERNIK

Doma je s Ponikve pri Žalcu, kjer se je rodil leta 1922. Klasično gimnazijo je obiskoval v Mariboru in v Ljubljani, od 1942 je študiral na Urbanovi univerzi v Rimu (De Propaganda Fide) in postal 1949 duhovnik. Dosegel je vrsto doktoratov: iz filozofije, teologije, misiologije, cerkvenega in civilnega prava. Od 1950 je profesor na Propagandi Fide, nato je postal še podravnatelj tega zavoda, od 1965 je ravnatelj filozofskega zavoda Propaganda Fide ter prorektor Slovenskega zavoda v Rimu.

Jezernik je izdal leta 1963 pri Goriški Mohorjevi družbi »povpis potovanja po Afriki« *Rim - Atene - Nairobi* (156 strani). Leta 1955 je odšel za en mesec v Afriko, »obiskal osem dežel, prišel v stik z najrazličnejšimi kulturami, prešel z zapadnega sveta v vzhodno mišljenje, ne vem kolikokrat prekoračil ekva-

tor in se prevesil na južno stran zemeljske krogle, ob čudovall klasično atensko Akropolo, tisočletne piramide faraonov in se istočasno prepričall o življenjski sili novih narodov, ki vstajajo, se borijo za samostojnost in bodo v bodočnosti, prej ali slej, odločali usodo svojih bivših gospodarjev».

Potopis odkriva Slovincem nove afriške dežele, sega od Kaira do Rodezije, opisovanje je živahno, nazorno, razmere vstajajo pred bravcem v vsej resničnosti. Avtorju odpira njegov visoki položaj vrata na vse strani, zato je potopis popolnejši, kakor bi ga mogel sestaviti navaden popotnik. Zna pa tudi zanimivo pripovedovati. Knjiga je bogato opremljena z ilustracijami.

Istega leta je Jezernik napisal knjigo *Sveti oče Janez XXIII.* (Celovška Mohorjeva družba, 1963, str. 132), v kateri je z besedo in slikami predstavil tega znamenitega papeža. Krajši življenjepis istega papeža je pripravil za Knjižnice, ki jih je izdajalo Marijanišče na Opčinah - Trst (1961).

JANEZ BELEJ

Rodil se je 1919 v Laškem, dovršil klasično gimnazijo v Mariboru, teologijo, filozofijo in cerkveno pravo na Urbanovi univerzi v Rimu (De Propaganda Fide); dosegel je doktorat iz cerkvenega prava (posvečen v duhovnika 1946). Sedaj je višji uradnik pri Kongregaciji za evangelizacijo narodov.

Belej je kot Jezernik veliko potoval in eno takih potovanj je popisal v Mladiki (1964 - 1966, 16 nadaljevanj) pod naslovom *Nekaj dni po Afriki*. Spis je začel tam, kjer ga je Jezernik zaključil: iz Južne Rodezije se je odpeljal v Johannesburg, od tod pa v Basutoland, angleški protektorat, v katerem živijo Basutci in skupine črncev Bantu. Pisatelj je z velikim poznanjem opisal deželo, kulturne, verske, gospodarske in družbene razmere teh ljudi, ki so nam le malo znani.

V rokopisu ima *Potovanje po Rodeziji*, kjer je bil leta 1964.

FRANČISEK ŠEGULA

Rodil se je 1922 v Slavšini pri Ptujju, študiral na klasični gimnaziji v Mariboru in Ljubljani, od 1941 filozofijo in teologijo na Urbanovi univerzi v Rimu (De Propaganda Fide), kjer je dosegel doktorat iz

teologije (1950). Od 1950-53 je deloval na Koroškem: profesor verouka na nemški srednji šoli, stolni ceremoniar v Celovcu, nato župnik pri Sv. Mariji na Zilji. Od 1959 je v tajništvu Urbanove univerze, od 1966 je generalni tajnik.

Šegula je napisal knjigo *Petdeset dni na Jutrovenem*. Popis potovanja po Egiptu, Sinaju, Libanonu, Siriji in Palestini. Izdala in založila Goriška Mohorjeva družba leta 1961 (str. 159). Potopis je že prej izhajal v Katoliškem glasu. Tako Šegula dopolnjuje svoja rimska sobrata in tudi njegov potopis izpopolnjuje naše znanje o deželah Bližnjega vzhoda, ki vzbujajo zanimanje zaradi sporov med Arabci in Izraelci. Spis je zanimiv, aktualen, podoben prej omenjenima.

FRANCE DOLINAR

Rodil se je 1915 v Ljubljani, kjer je dovršil gimnazijo in bogoslovje ter postal 1938 duhovnik. Po vojni živi v Rimu in nadaljuje študije.

Uveljavil se je kot kritik, esejist in literarni zgodovinar v Meddobju, kjer je med drugim priobčil esej o Slomšku — *Oče slovenske Cerkve* (1963), o *Franču Grivcu* in *Zgodovinarju Josipu Malu* (1964 - za prva dva je dobil tržaško literarno nagrado Vstajenje), o *Janku Kralju v Rimu 1943-1944* in druge.

Sedaj veliko piše v Sij slovenske svobode v Buenos Airesu o aktualnih in zgodovinskih vprašanjih. Založba Sij mu je 1970 izdala knjigo *Odsotnost slovenske državne misli v prevratu 1918*.

Dolinarjevi spisi se odlikujejo po velikem znanju, dokumentaciji in sočnem jeziku, ki je ponekod že starinsko iskran.

V Rimu bi našli še koga, ki tu pa tam kaj napiše, vendar bi se podoba bistveno ne spremenila. Slovensko literarno delovanje je v Rimu priložnostno, pišejo izseljenci, ki so se tu naselili zaradi svoje službe, njihova dela pa izhajajo v drugih krajih, ker v Rimu ni slovenske založbe, a tudi bravec je malo.

Izmed ostalih je vreden omembe ROMAN RUS, ki je napisal izčrpno knjigo *Vodnik po Rimu* (1960). Druga, izpopolnjena izdaja je izšla pri Celovški Mohorjevi družbi leta 1970 (str. 240). Knjiga je izčrpna, prva te vrste v slovenščini, njen namen pa je, da bi bila »Slovincem zvesta in koristna spremljevalka na njihovem potovanju po Rimu in prijeten spomin na rimske dni«.

(dalje)

Vrtovi muz

straneh zelo prikupnega formata s svetlomodro obrezo na vrhu in z belim trakom prinaša na biblijskem papirju natisnjene izbrane stvaritve slovenske ljudske in umetne poezije: od pradavne pesmi Triglav in Marjetica vse do Aprilskega nokturna najmlajšega pesnika tega cvetobera: Vladimira Gajška, rojenega 1946.

ŽIVI ORFEJ je zelo lep naslov, mnogo obetaven, a obenem tudi kar se da zahteven. Sestavljalci oziroma uredniki klasik Jože Kastelic, slavist Drago Šega in romanist Cene Vipotnik so bili po svojem živem zanimanju za književnost in po svojem pisanju prav primerni za delo, ki so ga prevzeli in v teku let tudi dokončali. Uvod »O poeziji« je napisal Drago Šega; dolg je 18 strani, nemara se bo komu zdel učen, a je vreden

dvakratnega, tudi trikratnega branja. (Čeprav bi bil lahko preprostejši.) Isti avtor je poskrbel za temeljita, 31 strani obsegajoča »Uredniška pojasnila in opombe«, katerim sledi »Pregled pesnikov in pesmi« izpod skrbnega in zanesljivega peresa Jožeta Kastelica. (Le na str. 1212 ga je treba popraviti: Erik Prunč je pravo ime, Niko Darle psevdonom.)

Med besedilo ŽIVEGA ORFEJA je uvrščenih 28 slikovnih prilog (največ so to podobe pesnikov), na koncu pa je skupno 39 prilog - zgodovinskih prič slovenske poezije od prvih začetkov do Prešernovih POEZIJ. Tako naj bi bila obširna in že za oči mikavna antologija kot znanstveno neoporečna ter z estetskim merilom sestavljena knjiga enako dobrodošla bralcu, željnemu pesniške lepote,

ŽIVI ORFEJ

Že zdavnaj napovedana »velika antologija slovenske poezije« ŽIVI ORFEJ je naposled izšla. Konec leta 1970 jo je izdala Cankarjeva založba v Ljubljani. Po obsegu, opremi in vsebini je to knjiga, ki jo bodo bralci spoštljivo jemali v roke ter jo ljubeče in občudujoče prelistavali s predokusom estetskih užitkov. Na 1257

kot tudi slovstvenemu zgodovinarju ali pa učitelju slovenščine.

Na prvo mesto so uredniki postavili izbor ljudskih pripovednih in lirskih pesmi: skupaj 86 naslovov. Umetna posvetna poezija se začena s Feliksom Devom v 2. polovici 18. stoletja in se — kot smo rekli — končuje z danes petindvajsetletnim Gajškom. Vseh pesnikov je v ŽIVEM ORFEJU natančno sto. Vprašanje, kdo vse spada v takšno reprezentativno knjigo, s koliko pesmimi ga velja prikazati in s katerimi, je trojica urednikov morala rešiti pač sporazumno. Ali je šlo gladko ali ne in ali so imeli povsem proste roke, ne vem. Zlepa ne bo seveda kaka antologija vseh zadovoljila, saj različni bralci iste pesmi različno občutijo in cenijo, zato pa želijo v nji najti zlasti tiste, ki so jim zavoljo česar koli bolj pri srcu nego kakšne druge. V tem oziru bi ob bežnem pregledu pesnikov pred letom 1945 rad navedel nekaj svojih kritičnih pripomb.

Slovenska umetna nereligiozna poezija je stara borih dvesto let. Začenja se namreč z Devovimi PISANICAMI 1779. In Feliks Dev je tudi prvi v stotnji pesnikov ŽIVEGA ORFEJA. Sledijo mu literarni preroditelji V. Vodnik, Modrinjak, Jarnik, M. Kastelic in Potočnik. Nato vstane pred nami Prešeren z odličnim izborom 54 pesmi (jaz bi uvrstil mednje še Ukaze). Tu se vidi pesnik-orel: suvereno operira z jezikom, ki je kos vsakemu čustvu! Njegovi sodobniki ali malo mlajši so izrazno nebogljeni, jecljajoči (Vraz, Cegnar, Valjavec). Verjetno res ni bilo najti česa boljšega; v tem primeru pa se vprašamo po merilu za sprejem v antologijo.

Levstik (14) ni posrečeno prikazan. Otroške pesmice, še zlasti če so jezikovno in miselno igračkane, ne spadajo v tako knjigo. Pogrešam Mrtvo ljubezen in kakšno iz Franjinih pesmi. Mimo domoljubnega soneta J. Štefana pridemo do Jenka (31). Njegova predstavitev se mi ne zdi dobra. Tak si lepa, Namen mojih pesmi, V brezupnosti, Na snegu — kje so? Pač pa so avtorji sprejeli dolgovezno Mlinarico (76 verzov). Stritar je podan v pravi podobi. Gregorčiča predstavlja 20 pesmi. Izbor je dober, le Aj, prišla je zno-

va v deželo pomlad, ki je nebogljena, okorna, zveržena in dolga, bi bilo bolje nadomestiti s Pastirjem ali s Pogledom v nedolžno oko. Zatem pride Kersnik. In tu obide človeka prvo veliko začudenje: »Kako je pa ta prišel med izbrane poete?« Njegove tri pesmice so res šibke. Aškerc (18) je tako tako: izbor bi bil lahko tudi za spoznanje drugačen. Med njim in moderno stoje Freuensfeld, Gestrin, Medved (2: prva je neizrazita; primernejša bi bila Še enkrat! ali pa Večerni zvon), Eller, Maister (zelo dober izbor), Jerajeva.

Četvorica moderne se spet vzdigne nad to podrast: Kette (26), Murn (44: pri njem izbiranje ni bilo težko, ker je ves lep), Cankar (10: malce veliko!) in Župančič (56). Ob le-tem pa imam precej pomislekov. Predvsem je izbor preštevilen. Kar trinajst pesmi bi jaz dal za dve: Na Bledu in Ti skrivnostni moj cvet. Ob množstvu Župančičevih pesmi, ki zajemajo 70 strani, zaman iščemo Silvina Sardenka, najbolj me odloznega našega pesnika. In to je drugo, neprijetno začudenje ob ŽIVEM ORFEJU. Kako so sestavljavci mogli npr. mimo čudovitega Naročila?

Moderni sledijo Peterlin-Petruška, Golar, Gradnik (40: mogočen izbor; to ali ono erotično bi bilo moč nadomestiti s kakšno iz cikla Kmet govori), Lili Novy, Vl. Levstik (4: dobra je samo prva; verzificiranje in patos še nista poezija), V. Mole, Remec, Pavel Golia (10: preveč; pogrešam pa Magdalene), Novačan, A. Debeljak (2: zanj velja isto kot za Vl. Levstika), Majcen (7), Fr. Albreht, Lovrenčič (samo 2), Glazer, I. Gruden (13: dobro), Cvelbar (preseneti nas 9 strani dolga pesnitev Moji kraji in moji dragi, nekaka dojenjska Duma), Podbevšek, Seliškar (13: lep izbor socialne poezije svojega časa), Jarc, Onič, A. Vodnik, J. Pogačnik, Vida Taufer, Kosovel (58: izbor zelo številen, a — kot pri Murnu — ni bil težak; ob Predsmrtnici pogrešam Eno bolest).

Zatem pridejo Kocbek, Vodušek (21: dober, a preobilen izbor), Klopčič, J. Šeligo, Šali (4: Prošnja za mrtvega pesnika bi malce zakrila enostranskost), Brnčič, Truhlar, Udovič (13), Vuk, A. Korosec, M. Bor (10: dobro), Beličič,

Fatur, Vipotnik (9: dobro), Dulār, Javoršek, Žužek, Balantič (4: izbor je dober, a sorazmerno mnogo prepičel za takega pesnika), Smit, Kosmač, Kajuh (5: zelo dober izbor), I. Hribovšek.

Na teh 73 pesnikov do leta 1945 odpade 642 pesmi. Povojnih imen (od Petra Levca do Gajška) je 27 in so predstavljeni s 135 pesmimi. O tej poeziji, tj. o njeni umetniški vrednosti kot tudi o dostopnosti za bralce ne želim govoriti. In si tudi ne upam. Drznem pa si reči, da so bili sestavljavci zlasti do mlajšega povojnega rodu zelo širokosrčni... moje pojmovanje Orfeja je namreč nezdržljivo z velikim delom te poezije.

ŽIVI ORFEJ je antologija, kot je podobne še nismo imeli. Ker take knjige ne izhajajo pogosto, ji je usojeno, da bo lep čas nudila podobo slovenske poezije, kakršna je bočiji anonimna nastala med ljudstvom ali pa so jo znani pesniki ustvarili do naših dni. Izbor pesmi kaže, da so uredniki hoteli poudariti celotni slovenski kulturni prostor. O tem pričajo zapisi ljudskih pesmi, ki so iz vseh slovenskih pokrajin, tudi najbolj obrobni; isti vidik je bil upoštevan pri avtorjih. Sodobno poezijo med slovensko manjšino v Italiji predstavljata Filibert Benedetič in Miroslav Košuta, na avstrijskem Koroškem pa Erik Prunč.

Za konec naj omenim še nekaj splošnih vtisov in misli, ki mi jih je prineslo prebiranje ŽIVEGA ORFEJA.

Prvič: očitno prednost imajo v antologiji pesmi socialne, erotične in razmišljujoče vsebine, kot so za moj čut zapostavljene pesmi z religiozno tematiko (kar je razvidno že iz mojih sprotih pripomb); zato se mi zdi ta podoba naše poezije nekoliko enostranska. (Da v povojni poeziji religioznih motivov takorekoč ni, je zgovorno spričevalo za razmere in duha dobe.)

Drugič: pesmim bi bilo treba več razlage in pojasnil; še kdor dobro pozna slovenščino, kakšne besede ne bo razumel.

Tretjič: ne glede na to, da je knjiga tudi tržno blago (in ŽIVI ORFEJ bo lepo viden okras vsake dnevne sobe), menim, da noben narod ne more v dveh stoletjih roditi sto pesnikov, katerih 777 pesmi bi imelo v sebi traj-

no življenje; tudi maloštevilni slovenski ne, pa naj bo še tako liričen!

In četrtrič: upam dočakati čas, ko bomo Slovenci dobili antologijo (umetne) poezije na 200 - 300 (ali tudi kaj več) straneh, a pretehtano do zadnjega živca. Hrvati npr. so 1942 izdali antologijo »42«: na 95 straneh 42 pesnikov — od Marika Marulića (r. 1450) do Ivana Gorana Kovačića (r. 1913) — vsak pesnik z eno samo, najboljšo, najznačilnejšo pesmijo. In s sliko. Bonbon!

VINKO BELIČIČ

GLEDALIŠČE

Antigona je našla Polinejka! Polinejk je pokopan

Ob premieri Antigone 6. 3. 1971

Sobotna premiera Smoletove Antigone v Slovenskem gledališču je s svojo miselno globino, v melodiji lepe besede in v igri dosegla vrh letošnjih predstav.

Ponovno smo lahko videli, da je ideja, ki jo je naslonil pisatelj na dozdevno mrtvi grški mitos, tudi danes živa in aktualna, in da lahko najde v njej dramatik in občinstvo tiste večne vrednote, ki se jim bliža v vsaki dobi iz drugačne bližine in iz drugačnega odnosa.

Osnovna misel je v Smoletovi drami ostala: v medsebojnem boju sta padla brata Eteokles in Polineikes. Vlado je prevzel Kreon, ki ukaže Eteokla pokopati z vsemi častmi, Polineika pa proglasi za izdajavca domovine in ga ukaže vreči za obzidje, kjer naj ga glodajo divje zveri. Sestra obeh bratov, Antigona, je sestra obeh in pokoplje svojega brata kljub prepovedi vladarja in kljub temu, da bo za to dejanje obsojena na smrt.

Pokopati mrtve sinove, brate, sestre, pa naj imamo do njihovega nekdanjega življenja kakršenkoli odnos in sodbo, pokopati jih, je pač človeški imperativ, znak človekove plemenitosti in končno človekovega bistva. Če se nismo zmožni skloniti pred veličastjem mrtvih, smo pač nekje s človeških tečajev. Vsi izgovori, vsa opravičila, če

smo svoje mrtve zavrgli, ne bodo pomirila naše vznemirje vesti. Lahko proglašamo mrtve za izdajavce, lahko prištevamo tiste, ki se zavzemajo za pokop mrtvih bratov za nove izdajavce, kakor grozi Kreon Ismeni:

»Dejali bomo: njen upor je sad koristoljubja, slabega značaja, častihlepja, zarote zoper mir in zoper javni blagor, v škodo ljudstva in zoper ljudstvo. Poiskali bomo obilico dokazov za tvojo zvezo s sovražniki iz Argosa, odkrili zaroto in te proglasili za hujskaško izdajavko...«

A vse to ne more ubiti večnega imperativa, da moramo biti in ostati ljudje in da se moramo kot ljudje upreti ukazom, ki so nemoralni in neetični. Tudi če nasilnež ali nasilna vladavina mislita, da sta z novo smrtjo uničila notranji krik človečnosti, kot sta mislila Kreon in njegov dvorni filozof in svetovalec Teiresias, je to le utvara, kajti novi rodovi bodo ponesli plamenico svobodnega človeka v svet, kot jo bo v drami po Antigonini smrti ponesel neznan mladenič, sel, ko pravi:

»Antigona je našla Polinejka!
Tam doli v vrtu, glejte,
je z golimi rokami skopala

grob,

polaga ga v zemljo,
s prstjo pokriva.

Vzravkala se je (joj, kako je
lepa).

Vsa je v luči, ko odhaja, ker —
Polinejk je pokopan, je pokopan.

Za njo! O, ponižani, šibki, v
temo zroči!

Za njo! z njeno vero in po nje-
ni poti!«

To je tedaj drama o iskanju sebe in o smislu življenja, o človečnosti in ljubezni. Dominik Smole jo je napisal v svobodnem verzu in v jeziku, ki ga redko slišimo v tako čisti melodiji kot je ta.

Da je ves ta miselni svet, to pretresljivo iskanje, ta notranja napetost, pogum in omahovanje okolice prišlo do tako polnega izraza in da je odrska podoba dobila tako čisto, zaokroženo enoto, je pač zasluga režiserja Mileta Koruna. Njegov koncept predstave je

do potankosti dognan. Na tistih mestih, kjer se razvija notranji konflikt v besednem spopadu, je režija napela dialog z nevidnim in neoprijemljivim dogajanjem: tedaj razgibava dejanje mrtvi Polineik, kajti »mrtvi kriče!« In iz tega dejstva raste nemir in raste dejanje, »mrtvega Polineika je treba znova ubiti!« Režija je umetnost, ki je podobna kiparski in stavbarski. Režiser — umetnik oblikuje živo snov, dve bistveni prvini, s katerima pravi režiser ustvarja telo in dušo drame. In res v tej predstavi rastejo skupine in posamezniki v kiparske enote in ritem posebno ženskega zbora izzveneva v usodnost in stvarnost upora in nasilja.

Tudi igra glavnih nosilcev vlog je bila zelo dobra. Anton Petje je imel prvič letos priložnost pokazati svojo ustvarjalno silo. V Kreonu je izoblikoval izredno premišljeno, dognano, močno postavbo, ob vsem tem pa sila naravno, enostavno, brez vsakih zunanjih poudarkov in kričečih in krčevitih narejenosti v kretnji ali besednem izrazu. S to mirnostjo in notranjim ustvarjalnim žarom je pregnal že preveč ustaljeno patetiko z domačega odra. Posebej je prepričljivo odigral monolog o sanjah in prizore notranjih preobratov.

Morda je bila Ismena Mire Sardočeve v začetku nekoliko nemirna in negotova, počasi pa je rasla v tisti izraz notranje plemenitosti in prepričljivosti, ki jo zna Sardočeva doživeti in izraziti. Tako je tudi njena podoba izrazno močna in prepričljiva, lepa. Po dolgem času je našla takò možnost polnega izraza, ki oživlja in osrečuje. Morda ji le nizka lega njenega glasu jemlje še bolj mladostno svežost, kakršna mora biti Ismena.

Teiresias Jožka Lukeša je odličan dvorni svetovavec in filozof, z rahlim nasmeškom in priprtih oči, včasih neizprosno zahteven in neusmiljen, podoba prišepetavca na dvoru, tako da se zdi, da nosi včasih več krivde on kot pa kralj. In da je nosilec dejanja on. Dvor na gosposkost je odlična poteza tega lika.

Tudi Livij Bogatec je ustvaril dokaj enovito podobo mladostnega idealista, v začetku še nekoliko negotovo, potem pa vedno bolj si-

gurno. Njegov Paž z veliko vlogo, ki mu jo je dal v izročilo dramatik, je Bogatec odigral resno in zavzeto.

Haimon, tak kot ga je zamislil režiser, in lahkoten dvorni veseljak kot ga je videl Smole, ni tako lahka vloga, kot bi morda kdo mislil. Pri Silviju Kobalu je poudarek preblizu komiki, kajti ob najmanjši njegovi sprostitvi smo že pri komičnem izrazu. Za tako klasično lepo delo tudi (kljub vsemu) moti jezikovno dialektični izraz. Izgovarjavo njegovih vokalov je predolga. Njegove kretnje so prelahkotne. Vendar se je skušal čim bolj približati dvornemu mladeniču.

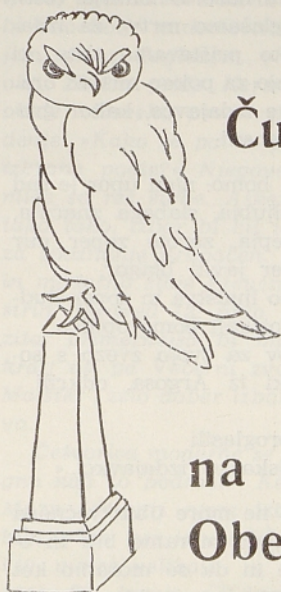
Stražnik Alojza Miliča je morda premalo prožen, kajti tudi stražnik mora smiselno hitro in pravilno reagirati. Glasnik Staneta Raztresena pa je v izrazu preveliko nasprotje naravnosti in prepričljivosti Petjejeve izpovednosti. Zbor, ki so ga sestavljale: Bogdana Brautuževa, Marta Cancianijeva, Miranda Caharijeva, Nora Jankovičeva, Lidija Kozlovičeva, Mira Lampetova in Marija Ofičija, je s svojim ritmom in izraznostjo odrsko statiko razgibaval in je tako režijska zamisel izredno posrečena tudi v tem.

Klavdij Palčič je tokrat od svojega slikarstva prešel k sceni. Ustvaril je smiselno prizorišče, simbolično, ki nekje spominja na grško arenko prizorišče — s črtami je ustvaril vtis amfiteatra — in to izredno smiselno, ko je zgnel na ozek prostor peščico oseb, ki oblikuje veliko dejanje in ga nekako približal gledavcem, da bi vsi sodelovali kot so pri grških predstavah. Scena je tudi sicer estetska, barvno polna.

Prav tako je pristopila Marija Vidauova h kostumom z velikim smiselnim in estetskim okusom: izražajo opazno dvodelnost v modernem in klasičnem, kot bi klasično ogrinjalo prekrivalo sodobno, moderno nošo. Istočasno pa sta barvnost in linija topli in lepi. — Glasbo je za začetke scen in za zbor napisal Aleksander Vodopivec.

V celoti tedaj lahko rečemo, da je predstava Antigone do zdaj najlepša predstava v našem gledališču.

Jože Peterlin

Čuk

na Obelisku

NOV INŠPEKTOR ZA SLOVENSKE ŠOLE

V slovenskih šolskih krogih so se razširile govorice, da bo inšpektor za slovenske šole na Tržaškem ozemlju prof. Stane Mihelič v kratkem zamenjan. Po sporazumu med Sekretariatom za šolstvo SRS in med šolskim skrbništvom za deželo Furlanijo - Julijsko krajino naj bi na njegovo mesto stopil dr. Črt. Do te izbire naj bi prišlo, potem ko je dr. Črt s širokopoteznim napadom na prof. Vinka Beličiča v glasilu KPI Delu dokazal svojo tako kulturno kakor moralno kvalifikacijo.

Baje je dr. Črt že pristal na svojo novo funkcijo. Iz merodajnih krogov se je zvedelo celo, da se je že spravil na delo. V kratkem naj bi organiziral nov tečaj za strokovno izpopolnitev slovenskih šolnikov na Tržaškem. Seminar naj bi imel v programu novo, naprednejšo preučitev vprašanj v zvezi s slovenskim jezikom in literaturo. Iz kroga Dela, glasila KPI za slovensko manjšino, naj bi bil dr. Črt povabil na seminar naslednje strokovnjake za obdelavo naslednjih tem:

Župan Dušan Lovriha: Problematika Doline šentflorjanske

Časnikar Stojan Spetič: Hlapec dijak in njegova pravica

Poslanec Albin Škerk: (Na)bržijski spomeniki

Urednik Mirko Kapelj: Izkušnje s posebnimi rubrikami Dela (numizmatika, zmerjatika)

Zvedelo se je tudi, da je ob zaključku seminarja predviden sprejem za šolnike na uredništvu Dela v Ulici Capitolina. Gostiteljica naj bi bila direktorica Dela Marija Bernetič - Marina. Udeležencem bo baje ob tej priliki serviran nov aperitiv, namešan iz pristne ruske vodke in pristnega italijanskega brizganca.

GLEDALIŠKA SPOVEDNICA

Pred časom je uprava Slovenskega gledališča umestila na stopnišču Kulturnega doma dve pušici, kamor naj bi obiskovalec gledališča po predstavi odvrzel listek z mnenjem, ali mu je predstava ugajala ali ne. V eno pušico naj bi romali Daji, v drugo pa Neji. Ker takšna praksa preveč spominja na volilni sistem v deželah ljudske demokracije, je uprava sklenila pušici zamenjati s spovednico. Obiskovalec predstave bi gredoč šepnil skozi okence svoj Da ali Ne. Za zamreženim okencem naj bi sedel ravnatelj gledališča Filibert Benedetič.

ANTIGONA V KRATKIH HLAČAH

Antigonina moralna dilema VEST: POLITIKA se je v parterju Kulturnega doma na predstavi za dijake zgoštila v dilemo SHORTS ALI NE SHORTS (nove, super kratke hlače). Kar je bilo na odru v zboru dolgo krilih Tebank prikritega, je bilo v parterju očitega. Medtem ko so se na odru bliskali meči duha, so se v parterju bleščala meča mesa.

SKARABEJ V SRCU

(Skarabej je hrošč)

Na predstavi nove knjige Borisa Pahorja Skarabej v srcu, ki jo je 11. marca t.l. organizirala Tržaška knjigarna v Ulici sv. Frančiška, je blestel s svojo odsotnostjo skoraj celoten štab SKGZ. Ob polno zasedeni knjigarni je ta odsotnost še posebej izstopala. Knjigarna je baje vprašala tajništvo SKGZ za pojasnilo. Odgovor: »Zakaj se niste obrnili na Kmetijski inšpektorat. Strokovnjakov za hrošče nimamo.«

katerih sloni naša prosveta. Razen tega je tudi v literaturi resnično velik in zaslužen za naš narod.

Rad bi opozoril, da je bil večer, ki smo ga v Mačkovljah posvetili stoletnici zelo lep in je vsem ugajal. Zato ga upravičeno priporočam tudi drugim društvom. Program nam je posredovala Slovenska prosveta.

t.n.

NEKAJ PRIPOMB NA SEDMAKOVO KRITIKO MOJEGA UČBENIKA FILOZOFIJE

Gospod Danilo Sedmak je v zadnji številki Mladike podal kritiko moje »Zgodovine filozofije (III. del)« za slovenske višje srednje šole. Hvaležen sem mu za pozornost, ki jo je izkazal knjigi, vendar ne morem mimo nekaterih njegovih pripomb in sicer:

1) gospod Sedmak mi očita npr. da sem temu ali onemu filozofu posvetil preveč ali premalo prostora. Mislim, da je to naravno, saj smo ljudje različnega mnenja in vsaka izbira je več ali manj subjektivna. Knjiga bi morala obsegati največ 250 strani, dejansko šteje nad 270 strani; v njej srečamo imena okrog 150 najpomembnejših filozofov. Kljub temu je gotovo odpadel kdo, ki bi ga morali upoštevati po mnenju drugih. Glede pripombe, da sem preveč poudaril pomen »konvencionalizma« in »kontingentizma«, češ da nista toliko važna, moram reči, da gre zopet za njegovo osebno mnenje, kajti mnogi misleci so nasprotnega prepričanja. (Dovolj je, da citiram Bergsonovo pojmovanje značnosti).

2) Gospod Sedmak pravi, da ima bralec vtis, kakor da bi se avtor bal vnesti nekaj »svojega« pri obravnavanju snovi. Če je mislil s tem, da sem hotel biti čimbolj »informativen«, ima popolnoma prav. Saj nisem pisal eseja. Ko sem obravnaval važna poglavja o Heglu, o Marxu, o Spencerju, o Comteju itd. nisem hotel iznesti svoje interpretacije: hotel sem samo shematično prikazati določeno filozofsko problematiko, ker smatram, da ima učbenik danes le vlogo »pomožne knjige« (glej moj

uvod!). Nekoč je bil učbenik glavno učno sredstvo: avtor je v njem »vse povedal in se izpovedal«. Na koncu vsakega poglavja so bila vprašanja in odgovori kot povzete vsebine. Dijaki so se morali snov naučiti skoraj na pamet. Morda se bo prav gospod Sedmak spomnil na nekega profesorja pe-

moremo jih poenostaviti in jih ne moremo razumeti brez večjega umskega napora ter globljega razmišljanja. Sicer je treba imeti poseben dar, da obravnavamo na jasen način tudi najtežja poglavja. Pri vsakem pomembnejšem mislecu sem dodal berilo, v katerem filozof sam razlaga svoje stališče gle-

Mladinski zbor »Slomšek« iz Bazovice na prireditvi. Vodi Elijana Zajec

dagogike, ki se je ravnal po tem načelu in bo sam priznal, kako je bilo to napačno in krivično!

Ako pa je kritik mislil, da sem se bal vnesti kaj »svojega«, ker nisem tolmačil raznih filozofskih struj iz svetovnonazorskega vidika, tedaj lahko odgovorim, da sem to namenoma storil, ker sem hotel prikazati filozofsko snov čimbolj »odprto«. Izhajal sem namreč iz prepričanja, da je učbenik kažipot pri razvijanju učne snovi, izhodiščna točka za razpravo, osnova za utrjevanje učnega gradiva, opora pri oblikovanju posebnih referatov. Edino tako sem mnenja, da ne izvajam moralnega pritiska na dijake in jih navajam na prosto razpravo o kakršnem koli vprašanju v medsebojnem spoštovanju.

3) Gospod Sedmak pravi, da bi moral upoštevati tudi princip življenjske bližine, da bi bila knjiga bolj privlačna. Jaz se popolnoma strinjam z njim, zato sem skušal povezovati razvoj filozofskih sistemov z zgodovinskimi in socialnimi razmerami, sredi katerih so sistemi nastali. Kljub temu sem moral ugotoviti, da so nekateri filozofski sistemi zelo zapleteni; ne

de določenega vprašanja. Upam, da bo to olajšalo dijakom razumevanje snovi. Tudi univerzitetni profesor Janko Kos, ki je prevzel obravnavo razvoja slovenske filozofije, se je v glavnem ravnal po istih načelih. Seveda tudi njemu veljajo isti očitki, ki so veljali meni.

Morda ni bilo najbolj primerno, da sem se osebno dvignil v obrambo svojega dela, vendar sem to storil, ker me je presenetil paradoksalni sklep Sedmakove analize: z ene strani govori o velikih pomanjkljivostih učbenika, z druge strani pa zatrjuje, »da bo težko in požrtvovalno delo brez dvoma v veliko pomoč našim dijakom«.

Trst, 16.III.1971

E. KOŠUTA

SLOVENSKA PROSVETA

v ulici Donizetti 3 - Trst, tel. 768-189: organizacijsko tajništvo deluje na sedežu vsak dan od 16. do 19. ure. Lahko se oglasite osebno ali telefonično. V kolikor je mogoče, vam bo tajništvo priskočilo na pomoč pri prosvetnem delu.

Za dobro voljo

»Moji starši mi kot otroku niso nikoli dali kapljice alkohola, ker to napravi človeka neumnega.«

»Kdo pa je tisti, ki ti ga je dajal?«

☆

Rübničan je pripeljal zvrhan voz suhe robe na sejem. Razpostavil jo je in čakal kupce.

»Kako gre, Urban? ga proti večeru vpraša znanec.

»Kot bolnikom,« pravi Urban, »vsake tri ure eno žličko.«

☆

»O glej no, naš maček je pa začel loviti miši!«

»Saj mu ne preostane drugega, če hoče ob teh cenah priti do mesa.«

V mlekarno stopi študent. Ko zagleda tam ljubko mlekarjevo hčerko, se pošali:

»Ali imate gumb?«

»Ne, samo gumbnice,« mu je hitro vrnilo dekle.

☆

Seliškarjevi so šli za konec tedna na izlet. Utaborili so se na travniku pri gozdu. Zleknili so se po travi, a so kmalu ugotovili, da je tam polno mraveij. Marko se je dvignil in zagodrnjal:

»To je pikend, ne pa wikend.«

☆

Vinko prijoka v kuhinjo: »Vino sem razlil po prtju!«

Mama: »Po katerem prtju?«

Očka: »Katero vino?«

Sodnik: »Trdite, da vas je obtoženi z vedrom po glavi, a ni videti nobene poškodbe.«

»Pojdite pogledat vedro, kakšno je!«

☆

Na klopici sedita fant in dekle. Pa pravi dekle: »Vi imate v sebi nekaj južnjaškega.«

Fant pa: »Res je. Jedel sem banane in pomaranče!«

☆

V restavraciji, kjer je igral orkester, se violonist približa neke-mu gostu in pravi:

»Ste vi naročili Beethovna?«

»Ne, jaz sem naročil zrezek z zeljem,« odvrne gost.

☆

»Očka, ti ne boš nikoli dedek!«

»Zakaj ne?«

»V pravljicah imajo vsi dedki sive lase, ti si pa plešast.«

☆

Gost, jezen: »Kateri vrag vas je naučil vinu prillivati vodo!«

»Gostilničar: »Župnik, ko sem mu kot deček ministriral.«

☆

»Veš, Nace, da imam smolo. Prva žena mi je prepovedala piti, druga pa pije z menoj.

BANCA DI CREDITO DI TRIESTE
S. P. A.
TRŽAŠKA KREDITNA BANKA
GLAVNICA LIR 600.000.000 VPLAČANIH LIR 300.000.000
TRST - ULICA FABIO FILZI ŠT. 10
TEKOČI RAČUNI - HRANILNE VLOGE
KROŽNI ČEKI - VARNOSTNE SKRINJICE
NEPREKINJENA BLAGAJNA
MENJALNICA TUJE VALUTE
☎ 38-101 - 38-045 Brzojavni naslov: **BANKRED**

TVRDKA

Kerže

USTANOVLJENA LETA 1896

TRST

TRG S. GIOVANNI, 1

TEL. 35-019

Emajlirani štedilniki najmodernejših oblik na vsa goriva. Popolna oprema za kuhinje, jedilnice, restavracije iz emajla, nerjavečega (Inox) jekla, stekla itd. Električni likalniki, sesalci za prah, pralni stroji, grelci za vodo, hladilniki. Dekorativni predmeti umetne obrti, od keramike do brušenega kristala. Lestenci ter vse vrste električnih luči, klasične in moderne oblike.

MLADIKO lahko kupite V TRSTU:

- v knjigarni Fortunato
- v Tržaški knjigarni
- v prodajalni časopisov na končni postaji openskega tramvaja
- pri Parovelu v galeriji Tergesteo

NA OPCINAH:

- v prodajalni časopisov na končni postaji openskega tramvaja

V DOLINI:

- ♦ pri šolskih sestrah

V GORICI:

- v Katoliški knjigarni

R I M - Slovenski

„Hotel Bled“

ITALIJA

Lastnik Vinko LEVSTIK

ROMA - Via S Croce in Gerusalemme 40 - Tel. 777-102, 7564783

Blizu železniške postaje - Direktna zveza z avtob.:som št. 3

Domača kuhinja - Vse sobe s prhami.

Ta številka je bila zaključena 15. marca.

CENA 200.- LIR